

USAID
NGA POPULLI AMERIKAN

NATIONAL
ENDOWMENT
FOR
DEMOCRACY

SUPPORTING FREEDOM AROUND THE WORLD

2021

VLERËSIM I QEVERISJES SË MIRË NË **MAQEDONINË E VERIUT DHE NË RAJON** PËRMES INDEKSIT TË SHKALLËS SË HAPJES

KUVENDI DHE PUSHTETI EKZEKUTIV

Fondacioni Metamorfozis

METAMORPHOSIS

 ActionSEE

Ky vlerësim është përgatitur nga Fondacioni Metamorfozis dhe rrjeti ACTION SEE me mbështetje nga populli amerikan nëpërmjet Agjencisë për zhvillim ndërkombëtar të SHBA (USAID). Qëndrimet e autorëve në këtë vlerësim nuk i reflektojnë qëndrimet e Agjencisë për zhvillim ndërkombëtar të SHBA, e as të Qeverisë së Shteteve të Bashkuara.

Ky dokument është pjesë e projektit të financuar nga Fondacioni Ndërkombëtar për Demokraci (NED). Qëndrimet dhe mendimet e shpalosura në këtë dokument nuk i përfaqësojnë qëndrimet e donatorëve.

VLERËSIM I QEVERISJES SË MIRË NË
MAQEDONINË E VERIUT DHE NË RAJON
PËRMES INDEKSIT TË SHKALLËS SË HAPJES

KUVENDI DHE PUSHTETI EKZEKUTIV

Sipas matjes për vitin 2020

Fondacioni Metamorfozis

Shkup, korrik 2021

Titulli original:

Проценка на доброто владеење во Северна Македонија и регионот преку Индексот на отвореност СОБРАНИЕ И ИЗВРШНА ВЛАСТ Според мерењето за 2020 година

© 2021 Fondacioni për internet dhe shoqëri Metamorfozis

Shkup, korrik 2021

Botues: Fondacioni për internet dhe shoqëri Metamorfozis, Rr. „Apostoll Gusllarot“ nr. 40, 1000 Shkup, Maqedonia e Veriut

Autor: Fondacioni për internet dhe shoqëri Metamorfozis (Фондација за интернет и општество Метаморфозис)

Redaktor: Bardhyl Jashari, Fondacioni për internet dhe shoqëri Metamorfozis

Përkthyes (nga gjuha maqedonase në gjuhën shqipe): Marta Ziba

Dizajn: Polyesterday (Maqedonia e Veriut)

Shtypshkronja: Royal Art (Maqedonia e Veriut)

Tirazh: 60

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

342.53:005.332.5(497.7)"2020"(047.31)

342.51:005.332.5(497.7)"2020"(047.31)

VLERËSIM i qeverisjes së mirë në Maqedoninë e Veriut dhe në rajon përmes Indeksit të shkallës së hapjes : Kuvendi dhe pushteti ekzekutiv : sipas matjes për vitin 2020 / [redaktor Bardhyl Jashari ; përkthyes (nga gjuha maqedonase në gjuhën shqipe) Marta Ziba]. - Shkup : Fondacioni Metamorfozis, 2021. - 49 стр. ; 30 см

Превод на делото: Проценка на доброто владеење во Северна Македонија и регионот преку Индексот на отвореност : Собрание и извршна власт : според мерењето за 2020 година. - Фусноти кон текстот

ISBN 978-608-263-061-8

а) Собрание -- Транспарентност -- Македонија -- 2020 -- Истражувања б) Извршна власт -- Транспарентност -- Македонија -- 2020 -- Истражувања

COBISS.MK-ID 55187461

PËRMBAJTJA

SHKURTESAT	7
1. HYRJE	9
2. METODOLOGJIA	10
3. SHKALLA E HAPJES SË KUVENDEVE NË RAJON DHE NË REPUBLIKËN E MAQEDONISË SË VERIUT	12
KUVENDET LEGJISLATIVE NGA RAJONI.....	12
3.1. SHKALLA E HAPJES SË KUVENDEVE NË VENDET E BALLKANIT	14
3.1.1. HAPA MARGJINALE PËR QASJE STRATEGJIKE TEK POLITIKAT PËR HAPJE	15
3.1.2. „PROAKTIVITETI GJATË PUBLIKIMIT TË INFORMATAVE“ – VETËM NËSE NUK ËSHTË I RREGULLUAR ME LIGJ	17
3.1.3. HAPJE PËRMES RUAJTJES SË INTEGRITETIT	18
3.1.4. NDËRVEPRIMI ME QYTETARËT	18
3.2. SHKALLA A HAPJES SË KUVENDIT TË REPUBLIKËS SË MAQEDONISË SË VERIUT	20
3.2.1. TRANSPARENCA E KUVENDIT TË REPUBLIKËS SË MAQEDONISË SË VERIUT	22
3.2.1.1. TRANSPARENCA FINANCIARE	23
3.2.2. QASJA NË INFORMATA	24
3.2.2.1. KONSULTIMET PUBLIKE DHE NDËRVEPRIMI ME QYTETARËT	24
3.2.3. INTEGRITETI	25
3.2.4. EFIKASITETI	25
3.2.5. PLANI GJITHËPËRFSHIRËS PËR QEVERISJE TË MIRË PËR KUVENDIN E REPUBLIKËS SË MAQEDONISË SË VERIUT	26
4. SHKALLA E HAPJES SË INSTITUCIONEVE TË PUSHTETIT EKZEKUTIV NË RAJON DHE NË REPUBLIKËN E MAQEDONISË SË VERIUT	28
4.1. SHKALLA E HAPJES SË INSTITUCIONEVE TË PUSHTETIT EKZEKUTIV NË RAJON	28
4.1.1. JOTRANSPARENCË FINANCIARE E PËRHAPUR.....	29
4.1.2. TRANSPARENCA GJATË MARRJES SË VENDIMEVE VAZHDON TË MBETET NË NIVEL TË ULËT.....	29
4.1.3. QASJE E PENGUAR NË INFORMATA, MUNGESË E DUKSHME E INTERESIT PËR DISKUTIME DHE KONSULTIME PUBLIKE KONZISTENTE	30

4.2. GJENDJA E QEVERISJES SË MIRË NË INSTITUCIONET E PUSHTETIT EKZEKUTIV NË MAQEDONINË E VERIUT	30
4.2.1. TRANSPARENCA (INFORMATAT ORGANIZATIVE, BUXHETI DHE PROCEDURAT E FURNIZIMEVE PUBLIKE)	32
4.2.1.1. INFORMATA ORGANIZATIVE	33
4.2.1.2. BUXHETI	34
4.2.1.3. PROCEDURAT PËR FURNIZIME PUBLIKE	34
4.2.2. QASSHMËRIA (QASJA NË INFORMATA, NDËRVEPRIMI ME QYTETARËT DHE KONSULTIMET PUBLIKE)	36
4.2.2.1. QASJA NË INFORMATA	36
4.2.2.2. NDËRVEPRIMI ME QYTETARËT	37
4.2.2.3. KONSULTIMET PUBLIKE	38
4.2.3. EFIKASITETI (RAPORTIMI, MONITORIMI DHE EVALUIMI I PLANIFIKIMIT STRATEGJIK)	39
4.2.4. INTEGRITETI (KODI I SJELLJES ETIKE, PARANDALIMI I KONFLIKTIT TË INTERESAVE DHE RREGULLAT E LOBIMIT)	40
4.2.5. TË DHËNAT E HAPURA	42
4.2.6. PËRFUNDIMI	43
4.2.7. PLANI GJITHËPËRFSHIRËS PËR QEVERISJE TË MIRË PËR PUSHTETIN EKZEKUTIV NË REPUBLIKËN E MAQEDONISË SË VERIUT	44
5. BIBLIOGRAFIA E DOKUMENTEVE TË MËPARSHME TË POLITIKAVE PUBLIKE PËR HAPJEN E INSTITUCIONEVE TË PUSHTETIT EKZEKUTIV DHE TË KUVENDEVE NË MAQEDONINË E VERIUT DHE NË RAJONIN E BALLKANIT PERËNDIMOR	46
SHTOJCA I: REZULTATI I PËRGJITHSHËM PËR MINISTRITË DHE ORGANET EKZEKUTIVE NË VEÇANTI	47

SHKURTESAT

ACTION SEE	Llogaridhënie, Teknologji dhe Rrjet i institucioneve të hapura në Evropën Juglindore
QLI	Qasje e lirë në informata me karakter publik
BH	Bosnje dhe Hercegovina
OshC	Organizata të shoqërisë civile
CV	Curriculum vitae / Biografi e shkurtër
RVEK	Regjistri i vetëm elektronik kombëtar i dispozitave
BE	Bashkimi Evropian
FBH	Federata e Bosnje dhe Hercegovinës
LQLIKP	Ligji për qasje të lirë në informata me karakter publik
GRECO	Grupi i Shteteve Kundër Korrupsionit (The Group of States against Corruption- GRECO)
MNR	Mekanizmi ndërkombëtar i raportimit
GPBP	Grupi parlamentar brendapartiak
NATO	Organizata e Traktatit të Atlantikut Verior
PQH	Partneriteti për Qeveri të Hapur
OECD	Organizata për bashkëpunim dhe zhvillim ekonomik
OSBE/ ODIHR	Zyra për Institucione Demokratike dhe të Drejtat e Njeriut (ODIHR) i OBSE (Organizata për siguri dhe bashkëpunim në Evropë)
PR	Marrëdhëniet me publikun
VNR	Vlerësimi i ndikimit rregullator
TAIEX	Instrumenti për Asistencë Teknike dhe Shkëmbim Informacioni i Komisionit Evropian

Me mbështetjen e Projektit të USAID-it për Pjesëmarrje qytetare dhe Fondacionit Kombëtar për Demokraci (NED), Fondacioni Metamorfozis në bashkëpunim me partnerët nga rrjeti rajonal i OShC-ve - Llogaridhënie, Teknologji dhe Rrjet i institucioneve të hapura në Evropën Juglindore (ACTION SEE)¹, përgatiti një vlerësim të gjendjes së qeverisjes së mirë të kuvendëve dhe degëve ekzekutive të qeverive qendrore të katër vendeve të Ballkanit Perëndimor - Maqedonisë së Veriut, Serbisë, Malit të Zi dhe Bosnje dhe Hercegovinës. Vlerësimi është rezultat i një studimi empirik gjithëpërfshirës të bazuar në indeksin e shkallës së hapjes², i cili synon të përcaktojë shkallën e respektimit të parimeve të qeverisjes së mirë në rajon. Ky punim ofron një analizë të thellë të punës së pushtetit ekzekutiv dhe Kuvendit të Republikës së Maqedonisë së Veriut, por gjithashtu ofron edhe një përmbledhje të performancës së përgjithshme të institucioneve përkatëse në rajonin tonë. Perspektiva rajonale shërben si referencë për atë se si vendet në rajon po përparojnë drejt përmirësimit të qeverisjes së mirë dhe sundimit të ligjit që i çon ato drejt qëllimit të tyre strategjik - anëtarësimit në BE.

Punimi është pasuruar me rekomandime praktike për atë se si pushteti ekzekutiv dhe Kuvendi i Maqedonisë së Veriut mund ta përmirësojnë respektimin e parimeve të qeverisjes së mirë në të ardhmen. Rekomandimet do t'u komunikohen nëpunësve të lartë shtetërorë në të gjitha institucionet e monitoruara përmes takimeve, si dhe publikut të gjerë përmes mediave sociale dhe eventeve publike.

1 Llogaridhënie, teknologji dhe rrjet i institucioneve të hapura në Evropën Juglindore është rrjet i organizatave të shoqërisë civile që punojnë së bashku për të promovuar dhe për të siguruar llogaridhënie dhe transparencë të pushtetit në rajonin e Evropës Juglindore, për ta rritur potencialin për aktivizëm qytetar dhe pjesëmarrjen e qytetarëve, për t'i promovuar dhe për t'i mbrojtur të drejtat dhe liritë e njeriut në internet dhe për t'i ndërtuar kapacitetet dhe interesin midis organizatave të shoqërisë civile dhe individëve në rajon për përdorimin e teknologjisë gjatë punës për përparimin e demokracisë.

2 Indeksi i shkallës së hapjes përbëhet nga katër komponentë të ndryshëm - (1) transparenca, (2) qasshmëria, (3) integriteti dhe (4) efikasiteti, dhe secili prej tyre e mat shkallën e hapjes së një dege të caktuar të qeverisjes: pushteti lokal, qeveria qendrore, gjyqësia dhe kuvendi.

1. HYRJE

Në mars të vitit 2020, pas një pritje të gjatë prej njëmbëdhjetë vjetësh, Maqedonia e Veriut e mori miratimin nga Këshilli i Bashkimit Evropian për të filluar negociatat për anëtarësim, një vendim që u arsyetua me përparimin e vendit në reformat demokratike.³ Po në këtë muaj, Maqedonia e Veriut u bë anëtare e Organizatës së Traktatit të Atlantikut të Veriut (NATO). Për shkak të kushteve për anëtarësim, të dy proceset përgjithësisht perceptohen si tregues se vendi ka institucione funksionale dhe demokraci, vlera themelore e të cilës është interesi i qytetarëve. Anëtarësimi në BE është i lidhur me prosperitetin ekonomik, cilësinë e përmirësuar të jetës dhe sigurisë, gjë që e shpjegon mbështetjen e përgjithshme publike për integrimin në BE - 74%.⁴ Shtyrja e fillimit të vërtetë të bisedimeve për anëtarësim ndikoi mbi kredibilitetin e BE-së tek qytetarët e Maqedonisë së Veriut me ndarjen e procesit nga kriteret politike të BE-së – duke sugjeruar se anëtarësimi nuk është i lidhur ngushtë me qeverisjen e mirë në vend.⁵

Sidoqoftë, debati mbi nivelin e qeverisjes së mirë në Maqedoninë e Veriut është larg përfundimit me arritjen e këtyre prioriteteve kryesore, veçanërisht duke pasur parasysh vëzhgimin themelor se edhe përkundër faktit se korniza legjislative e vendit është e shëndoshë dhe kryesisht në përputhje me ligjin e BE-së, zbatimi efektiv dhe monitorimi strategjik i saj shpesh janë në nivel të ulët.

Ky punim e analizon shkallën e hapjes së institucioneve të pushtetit qendror në Maqedoninë e Veriut dhe Kuvendin e Republikës së Maqedonisë së Veriut në vitin 2020 dhe, në bazë të analizës së gjendjes, u jep rekomandime institucioneve se si ta përmirësojnë performancën e tyre. Analiza dhe rekomandimet e dhëna këtu do të shërbejnë si bazë për aktivitetet e përfaqësimit që do t'i ndërmarrë Fondacioni Metamorfozis me qëllim të avancimit të parimeve të qeverisjes së mirë të institucioneve. Hulumtimi përsëritet çdo vit dhe na mundëson ta krahasojmë shkallën deri në të cilën do të ndiqen këto rekomandime. Informata dhe të dhëna për rezultatet e të gjitha llojeve të institucioneve në Maqedoninë e Veriut dhe të vendeve të rajonit mund të gjeni në ueb-faqen: <https://index.actionsee.org/>.

3 Komisioni Evropian (2020). Azhurnimi i informacioneve për Republikën e Maqedonisë së Veriut. Bruksel. Mars, 2020. Marrë nga: <https://bit.ly/3hwikgz>

4 Instituti Republikan Ndërkombëtar (2020). Anketa Rajonale për Ballkanin Perëndimor, 2 shkurt - 6 mars, 2020. Qershor, 2020. Marrë nga: <https://bit.ly/2WAD26l>

5 Bie kredibiliteti i BE-së, por ende konsiderohet si aleati më i madh i vendit. Instituti për demokraci Societas Civilis-Shkup. Marrë nga: <https://idscs.org.mk/mk/2020/02/26/9949/>

2. METODOLOGJIA

Vlen të përmendet se edhe pse termi Qeverisje e mirë përdoret shpesh në diskursin politik dhe analizën e politikave, ai mbetet një koncept fluid, pa një përcaktim të qartë. Kuptimi i tij kryesisht formohet nga qëllimi për të cilin është përdorur dhe komponentët në të cilët përqendrohet. Interpretimi i pranuar gjerësisht është se ky term i referohet një sistemi të qeverisjes që jep rezultate që i plotësojnë nevojat e shoqërisë duke i shfrytëzuar burimet në dispozicion në mënyrën më të mirë të mundshme.⁶ Ky përkufizim korrespondon me standardet e zbatuara në demokracitë perëndimore liberale, të cilat vendet në zhvillim, siç është Maqedonia e Veriut, i marrin si shembull dhe drejt të cilave shkojnë.

Indeksi i shkallës së hapjes kryhet në përputhje me këtë kornizë parimesh, por megjithatë mbetet i vetëdijshëm për zhvillimet kulturore, si dhe për ato historike, në vend dhe në rajon, që ndikojnë edhe tek institucionet. Metodologjia e tij garanton se rezultatet e hulumtimit të jenë teknikisht dhe politikisht të vlefshme nga të cilat mund të nxirren përfundime në lidhje me nivelin e qeverisjes së mirë të institucioneve në vend. Indeksi i shkallës së hapjes e vlerëson performancën e pushtetit ekzekutiv dhe kuvendeve në fushën e qeverisjes së mirë duke u përqendruar në katër shtylla: (1) qasshmëria, (2) efikasiteti, (3) integriteti dhe (4) transparenca me një fushë të përbashkët të pranishme në të katër shtyllat – të dhënat e hapura.

Katër shtyllat e Indeksit të shkallës së hapjes e përcaktojnë dhe e vlerësojnë qeverisjen e mirë së bashku me parimet e mëposhtme: **qasshmëria** – e vlerëson shkallën në të cilën e drejta për qasje në informacion është e garantuar me ligj dhe në praktikë, si dhe cilësinë e mekanizmave për përfshirje dhe konsultim në proceset e krijimit të politikave; **efikasiteti** – e shqyrton përkushtimin e institucioneve për të mësuar nga proceset aktuale dhe për t'i përmirësuar ato përmes sistemeve të vendosura të monitorimit, vlerësimit dhe mësimit – duke përdorur pikat/treguesit kryesorë gjatë planifikimit strategjik dhe raportimit; **transparenca** – e vlerëson disponueshmërinë publike të informatave të organizatës, buxhetit dhe procedurave të furnizimeve publike, ndërsa **integriteti** e vlerëson praninë e mekanizmave për parandalimin e konfliktit të interesave, rregullimin e lobimit, si dhe disponueshmërinë e kodit për sjellje etike që do ta rregullojë dhe sanksionojë sjelljen e nëpunësve shtetërorë dhe administratës publike. Secila shtyllë e Indeksit përbëhet nga nëndomene dhe tregues të matur sipas vlerës përkatëse brenda shtyllave.

Metodologjia u zhvillua në konsultim me një numër të madhe burimesh të besueshme, duke i theksuar praktikatat dhe standardet më të mira ndërkombëtare për qeverisje të mirë, të tilla si Banka Botërore dhe Instituti, Organizata për Bashkëpunim Ekonomik dhe Zhvillim, Udhëzuesi për Qeverinë e Hapur, Raporti Global i Integritetit dhe Treguesit e Qeverisjes dhe Cilësisë Institucionale të zhvilluara nga Banka Botërore.

Hulumtimi u krye në periudhën nga muaji janar deri në muajin mars të vitit 2021. Mostra e institucioneve të synuara përbëhet nga gjithsej 51 institucione, duke përfshirë Sekretariatit e Përgjithshëm të Qeverisë, 16 ministri dhe 33 organe ekzekutive të zgjedhura me zgjedhje të rastësishme brenda ministrive, si dhe Kuvendi i Republikës së Maqedonisë së Veriut. Metodatat e hulumtimit përbëhen nga (1) monitorimi i ueb-faqeve të institucioneve të synuara sipas një numër treguesish, (2) pyetësori i dorëzuar në institucione për t'i konfirmuar gjetjet e marra nga monitorimi në internet, (3) kërkesa për qasje në informatat me karakter publik dërguar secilit institucion me qëllim që të vlerësohet shkalla e përmbushjes së kësaj

6 Kaufmann Daniel and Kraay Aart. Governance Indicators: Where Are We, Where Should We Be Going? [Indikatorët e qeverisjes: ku jemi dhe ku duhet të shkojmë?] Marrë nga: <https://bit.ly/2BkF83i>; United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific. What is Good Governance? [Çfarë është qeverisje e mirë?] Marrë nga: <https://bit.ly/3hla5Uh>; World Bank. Worldwide Governance Indicators. [Treguesit globalë për qeverisje] Marrë nga: <https://www.unescap.org/sites/default/files/good-governance.pdf>

Nga 50 institucionet e monitoruara të pushtetit ekzekutiv, 37 (74%) e kanë plotësuar pyetësonin, nga të cilat 13 janë ministri ndërsa 23 organe ekzekutive

të drejte themelore nga secili prej institucioneve, si dhe (4) rishikimi i kornizës legjislative.

Gabimi i matjes është +/- 3%. Në bazë të rezultateve të hulumtimit, kemi kryer një analizë me pikat dhe problemet kyçe kritike në fushën e hapjes së institucioneve, të cilat shpresojmë se do të përdoren për ta përmirësuar punën e tyre.

Është e rëndësishme të theksohet se në rastet kur institucionet nuk i kanë dorëzuar pyetësonët e plotësuar, treguesit janë shënuar me 0, si tregues që nuk janë përmbushur. Në fakt, nga 50 institucione të monitoruara të pushtetit ekzekutiv, 37 (74%) e kanë plotësuar pyetësonin, ndërsa 13 të tjerat (26%) marrin automatikisht 0 sipas treguesve përkatës. Nga institucionet që nuk e plotësuan pyetësonin, 3 ishin ministri (Ministria e kulturës, Ministria e shëndetësisë dhe Ministria e sistemit politik dhe marrëdhënieve midis bashkësive) dhe 10 ishin organe ekzekutive. Kuvendi i Republikës së Maqedonisë së Veriut e plotësoi pyetësonin.

Në përputhje me mbështetjen për shoqërinë civile në rolin e tyre si organizata-„vëzhguesë“ që kërkojnë nga kuvendet e tyre që t'i respektojnë parimet e hapjes, hulumtimi i këtij viti për herë të parë përfshin vlerësimin e shkallës së hapjes së parlamentit kroat dhe slloven sipas metodologjisë së Indeksit të hapjes falë bashkëpunimit me Rrjetin ACTION SEE dhe me OShC „Gong“ nga Kroacia dhe „Sot është një ditë e re“ nga Sllovenia.

3. SHKALLA E HAPJES SË KUVENDEVE NË RAJON DHE NË REPUBLIKËN E MAQEDONISË SË VERIUT

Kuvendet legjislative nga rajoni

Bosnja dhe Hercegovina (BH), për dallim nga rajoni, ka një fuqi ligjdhënëse të organizuar në mënyrë më të ndërlkuar, të përbërë prej Kuvendit parlamentar të BH-së, Kuvendit parlamentar të Federatës së BH-së dhe Kuvendit popullor të Republikës Srpska, si pjesë të strukturës legjislative, Këshillit të popujve të RS-së, Brçko dhe 10 Kuvende kantonale që nuk u përfshinë në hulumtim. Puna e tyre është e rregulluar me Kushtetutat⁷ dhe Rregulloren për punë⁸.

Kuvendi parlamentar i BH-së ka dy dhoma: Dhomën e popujve dhe Dhomën e deputetëve. Dhoma e popujve përbëhet nga 15 delegatë, dy të tretat nga Federata (duke përfshirë këtu pesë kroatë dhe pesë boshnjakë) dhe një e treta nga Republika Srpska (pesë serbë). Delegatët e emëruar boshnjakë ose kroatë të Federatës zgjidhen nga delegatë kroatë ose boshnjakë në Dhomën e popujve të Federatës. Delegatët e Republikës Srpska i zgjedh Kuvendi popullor i Republikës Srpska. Dhoma e deputetëve përbëhet nga 42 delegatë, prej të cilëve dy të tretat janë të zgjedhur nga territori i Federatës ndërsa një e treta nga territori i Republikës Srpska. Anëtarët e Dhomës së përfaqësuesve zgjidhen në mënyrë direkte nga etniteti i tyre, në pajtim me Ligjin për zgjedhjet.

Pushtetin legjislativ në **Federatën e Bosnje dhe Hercegovinës (Kuvendin e BH-së)** e zbatojnë Dhoma e përfaqësuesve dhe Dhoma e popujve. Dhoma e përfaqësuesve përbëhet nga 98 delegatë. Të paktën katër anëtarë nga një popull konstitutiv duhet të jenë të përfaqësuar në Dhomën e përfaqësuesve të FBH-së. Delegatët zgjidhen me zgjedhje të drejtpërdrejta. Dhoma e popujve përbëhet nga 58 delegatë, nga 17 delegatë prej secilit popull konstitutiv dhe 7 delegatë prej të tjerëve. Të tjerët kanë të drejtë të marrin pjesë në mënyrë të barabartë në procedurën për shumicë votash. Delegatët në Dhomën e popujve zgjidhen nga kuvendet kantonale nga delegatët e tyre në mënyrë proporcionale me strukturën nacionale të popullatës. Numri i delegatëve për Dhomën e popujve të zgjedhur në secilin kanton është proporcional me numrin e banorëve në atë kanton, me çka numri, struktura dhe mënyra e zgjedhjes së delegatëve përcaktohen me ligj.

Kuvendi nacional i Republikës Srpska ka 83 delegatë. Ligjet zgjedhore i përcaktojnë njësitë zgjedhore dhe sistemin e ndarjes së mandateve dhe sigurojnë që të gjithë komunat të jenë të përfaqësuar në mënyrë adekuate në Kuvendin nacional. Zëvendësit zgjidhen drejtpërdrejt me votim të fshehtë. Zgjedhja dhe përfundimi i mandatit të deputetëve dhe formimi i njërive zgjedhore rregullohen me ligj. Të paktën katër anëtarë të një populli konstitutiv janë të përfaqësuar në Kuvendin nacional.

Parlamenti kroat me një dhomë përbëhet nga 151 deputetë, prej të cilëve 49 janë gra (32,45%). 140 anëtarë zgjidhen nga 10 njësi zgjedhore në vend, 8 nga njësia zgjedhore e pakicave kombëtare dhe

7 Kushtetuta e BH. Marrë nga: https://www.ustavnisud.ba/public/down/USTAV_BOSNE_I_HERCEGO; Kushtetuta e Republika Srpska. Marrë nga: https://www.narodnaskupstinars.net/sites/default/files/upload/dokumenti/ustav/lat/ustav_republike_srpske.pdf; Kushtetuta e Federatës BH. Marrë nga: <https://www.paragraf.ba/propisi/fbih/ustav-federacije-bosne-i-hercegovine.html>

8 Rregullorja e punës së Dhomës së përfaqësuesve të Kuvendit parlamentar të BH. Marrë nga: <https://www.parlament.ba/Content/Read/59?title=Poslovnik>; Rregullorja e punës së Dhomës të popujve të Kuvendit parlamentar të BH. Marrë nga: <https://www.parlament.ba/law/LawDetails?lawId=1132>; Rregullorja e punës së Dhomës së përfaqësuesve të Kuvendit parlamentar të FBH. Marrë nga: <https://predstavnickidom-pfbih.gov.ba/bs/page.php?id=20>; Rregullorja e punës së Dhomës të popujve të Kuvendit parlamentar të FBH. Marrë nga: <https://parlamentfbih.gov.ba/v2/hr/stranica.php?idstranica=62>; Rregullorja e punës së Kuvendit kombëtar të Republika Srpska. Marrë nga: <https://www.narodnaskupstinars.net/?q=la/narodna-skup%C5%A1tina/poslovnik>

tre nga njësia zgjedhore e qytetarëve kroatë që jetojnë jashtë vendit. Aktet më të rëndësishme⁹ që e rregullojnë punën e Kuvendit janë Kushtetuta dhe Ligjet kushtetuese, Ligji për detyrat dhe obligimet e deputetëve, Ligji për partitë politike, Ligji për konfliktin e interesave, Ligji për financimin e aktiviteteve politike, fushatave zgjedhore dhe referendumeve, Ligji për bashkëpunimin midis uvendit dhe qeverisë, Rregullorja për punë dhe Rregullat për qasje publike deri te procedurat e parlamentit kroat dhe trupave të tij punues. Për dallim nga Sllovenia, Serbia dhe Maqedonia e Veriut, nuk ekziston një ligj i vetëm që e rregullon punën e Parlamentit, ose disa nga funksionet e tij themelore (për shembull, Ligji për mbikqyrje parlamentare si në BH). Përbërja e fundit e konstituuar më 22 Korrik të vitit 2020 për momentin punon nëpërmjet 28 komiteteve të vazhdueshme.

Aktet kryesore që e rregullojnë punën e **Kuvendit të Malit të Zi** janë Kushtetuta¹⁰ dhe Rregullorja¹¹. Edhe pse kaluan 15 vite nga rinovimi i pavarësisë shtetërore, nuk ekziston Ligj për Kuvendin ose Ligj për qeverinë. Përbërja e 27 e Kuvendit të Malit të zi u konstituua pas zgjedhjeve në vitin 2020. Kuvendi ka 81 deputetë, e vetëm një të katërtën e vendeve i zënë deputetet. Ndryshimet e reja të Rregullores për punë implikuan edhe një kërkesë që të paktën një zëvendës kryetar i kuvendit të jetë përfaqësues i gjinisë më pak të përfaqësuar, dhe një deputet të jetë nga radhët e partive minoritare. Kështu, kjo është përbërja e parë që zgjodhi një grua për nënkryetare parlamenti.

Puna e **Kuvendit të Republikës së Maqedonisë së Veriut** rregullohet me Kushtetutën¹², Ligjin për Kuvendin e Republikës së Maqedonisë së Veriut¹³, si dhe Rregullorën për punën e Kuvendit të Republikës së Maqedonisë¹⁴, të cilat, midis tjerave rregullojnë edhe organizimin, procedurat e punës, kompetencat, mbikqyrjen parlamentare, marrëdhëniet nacionale dhe ndërkombëtare, si dhe kyçjen e publikut në punën e tij. I zgjedhur nëpërmjet sistemit proporcional zgjedhor me lista partiake nëpër njësi zgjedhore, në vitet 2020-2024, Kuvendi përbëhet nga 120 deputetë¹⁵, të përzier etnikisht, nga të cilët 73 deputete dhe 5 deputetë i përkasin kategorisë kategorisë së rinisë¹⁶. Në përbërjen më të re, Kuvendi ka 25 Komisione për punë¹⁷ dhe 2 Këshilla¹⁸.

Procedurat e **Kuvendit Popullor të Republikës së Serbisë** rregullohen me Rregulloren për punë¹⁹ ndërsa struktura organizative, autorizimet, marrëdhëniet me organet e tjera dhe financimi rregullohen me Ligjin për Kuvendin popullor²⁰. Përbërja aktuale, e 12-ta me rradhë, u zgjodh në atmosferë në të cilën shumica e partive opozitare i bojkotuan zgjedhjet. Kjo rezultoi që 97% nga gjithsej 250 deputetë t'i përkasin shumicës qeverisëse. Opozita e tanishme parlamentare përbëhet vetëm nga 7 deputetë, ndërsa deputetë gjithashtu fituan edhe 4 lista minoritare. Ky është parlamenti më jo pluralist nga viti 1990, me

9 Ligjet dhe rregullativat më të rëndësishme të parlamentit kroat. Marrë nga: <https://www.sabor.hr/en/information-access/important-legislation>

10 Kushtetuta e Malit të Zi. Marrë nga: <https://www.skupstina.me/me/ustav-crne-gore>

11 Rregullorja për punë e Kuvendit të Malit të Zi. Marrë nga: <https://www.skupstina.me/me/poslovnik-o-radu>.

12 Kushtetuta e Republikës së Maqedonisë së Veriut. Marrë nga: <https://sobranie.mk/ustav-na-rm.nspj>

13 Ligji për Kuvendin e Republikës së Maqedonisë së Veriut. Marrë nga: <https://www.sobranie.mk/zakon-za-sobranieto-na-rm.nspj>

14 Rregullorja për punën e Kuvendit të Republikës së Maqedonisë së Veriut. Marrë nga: <https://sobranie.mk/content/Delovnik%20na%20ORM/DelovniknaSRMPrecistentekstAvgust13.pdf>

15 Deputetë 2020-2024. Marrë nga: <https://sobranie.mk/segashen-sostav-2020-2024.nspj>

16 Raporti për punën e Kuvendit të Republikës së Maqedonisë së Veriut për periudhën 04.08.2020 – 31.12.2020. Marrë nga: <https://www.sobranie.mk/content/izvestaj/IZVESTAJ%202020%20SAJT.pdf>

17 Organet punuese 2020-2024. Marrë nga: <https://sobranie.mk/rabotni-tela-2020-2024.nspj>; Organet e tjera 2020-2024. Marrë nga: <https://sobranie.mk/drugi-tela-2020-2024.nspj>

18 Këshillat 2020-2024. Marrë nga: <https://sobranie.mk/2020-2024-soveti.nspj>

19 Rregullorja për punën e Kuvendit Nacional të Republikës së Serbisë. Marrë nga: [http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-vazna-dokumenta/poslovnik-\(precisceni-tekst\)/ceo-poslovnik-\(precisceni-tekst\).1423.html](http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-vazna-dokumenta/poslovnik-(precisceni-tekst)/ceo-poslovnik-(precisceni-tekst).1423.html)

20 Ligji për Kuvendin Nacional. Marrë nga: https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_narodnoj_skupstini.html

shumicë deputetësh pa përvojë – 58% e deputetëve janë për herë të parë. Më tutje, 40% janë deputete, që e realizon minimumin juridik. Procesi i konstituimit të Kuvendit filloi pas kalimit të afatit ligjor dhe u deshën rreth tre muaj që të finalizohet. Kuvendi ka 20 Komisione parlamentare me të cilat kryesojnë ekskluzivisht anëtarët e shumicës qeverisëse.

Kuvendi i **Krahinës Autonome të Vojvodinës**²¹ kryen funksione legjislative dhe të tjera në Krahinën Autonome të Vojvodinës, në pajtim me Kushtetutën e Republikës së Serbisë dhe Statutin e Krahinës Autonome të Vojvodinës. Ky Kuvend përbëhet nga 120 deputetë që zgjidhet në zgjedhje të drejtpërdrejta, me sistem zgjedhor proporcional, për periudhë prej katër vitesh. Përbërja aktuale, e zgjedhur në vitin 2020, përfshin 19 komisione me 5 grupe deputetësh dhe 8 zëvendës të pavarur. Organizimi dhe procedurat, si dhe realizimi i të drejtave dhe detyrimeve të deputetëve rregullohen me Rregulloren për punën e Kuvendit të Krahinës Autonome të Vojvodinës dhe me Statutin e Krahinës Autonome të Vojvodinës.

Parlamenti i Sllovenisë është jo plotësisht dydhomësh, i përbërë nga Kuvendi Kombëtar dhe Këshilli Kombëtar. Kuvendi kombëtar përbëhet nga 88 anëtarë të zgjedhur sipas sistemit proporcional zgjedhor me nga një përfaqësues të bashkësive Italiane dhe Hungareze, që zgjidhen sipas sistemit të shumicës në një cikël zgjedhor²². Përkrah Kushtetutës së Republikës së Sllovenisë, detyrat, kompetencat, organizimi dhe puna e Kuvendit popullor rregullohen me Ligjin për Kuvendin popullor dhe Rregulloren për punë. Të drejtat dhe detyrat e anëtarëve janë të rregulluara me Ligjin për zëvendësit dhe Kodin e etikës për zëvendësit. Edhe përkrah kuotave të legalizuara të gjinive, në Kuvendin kombëtar në zgjedhjet e fundit në vitin 2018 u zgjodhën 22 vetëm gra. Për momentin ka 25 deputete në Kuvendin kombëtar. Mandati zgjat 4 vite.

Këshilli nacional ka 40 anëtarë që i përfaqësojnë interesat sociale, ekonomike, profesionale dhe lokale.²³ Zgjedhjen e përfaqësuesve të grupeve me interes të veçantë e kryejnë zgjedhësit që janë pjesë e këshillave zgjedhore. Përfaqësuesit e elektoratit (zgjedhësit) zgjidhen nga organizata me interes të veçantë në pajtim me rregullat e tyre të parapara nëpër rregullore. 22 anëtarë zgjidhen nga bashkësitë lokale që të shërbejnë si përfaqësues të interesave lokale. Në zgjedhjet e vitit 2017 u zgjodhën vetëm 4 anëtare femra. Përveç Kushtetutës së Republikës së Sllovenisë, detyrat, kompetencat, organizimi dhe puna e Këshillit nacional rregullohen edhe me Ligjin për Këshillin nacional, Rregulloren për punë dhe Kodin etik të Këshillit nacional. Mandati zgjat 5 vite. Në hulumtimin e prezantuar në këtë punim është përfshirë vetëm Kuvendi nacional..

3.1. Shkalla e hapjes së Kuvendeve në vendet e Ballkanit

Në transparencën e kuvendeve në rajon u vu re progres i caktuar nga raporti jonë paraprak, edhe pse ende nuk është në nivel të kënaqshëm në të gjitha vendet. Krahasimi i parlamenteve në Kroaci dhe Slloveni si vende që më parë kanë qenë pjesë e Jugosllavisë, por janë anëtare të BE-së tashmë 8 dhe 17 vite përkatësisht, me të vërtetë e solli në fokus shkallën e hapjes së kuvendeve të vendeve që dikur ishin pjesë e sistemit politik dhe federatës së njëjtë. Hulumtimi jonë tregon se, edhe pse kuvendet e

21 Neni 30 – 43 i Statutit të Krahinës Autonome të Vojvodinës. Marrë nga: <https://www.skupstinavojvodine.gov.rs/Strana.aspx?s=statut&j=SRL>

22 Përfaqësuesit e tanishëm të bashkësisë italiane dhe hungareze u zgjodhën në vitin 2018 sipas metodës Broda, e cila u zëvendësua me sistemin zgjedhor të shumicës me një cikël në vitin 2021.

23 Këshilli nacional përbëhet prej 4 përfaqësuesve të punëdhënësve, katër përfaqësuesve të punëtorëve, katër përfaqësuesve të bujqve, zejtarëve dhe profesioneve të pavarura, 6 përfaqësuesve të aktiviteteve joekonomike dhe 22 përfaqësuesve të interesave lokale.

tyre tashmë kanë etabluar disa praktika të mira në pajtim me praktikën e menaxhimit të mirë, disa sfida të caktuara mbeten të përbashkëta për të gjitha vendet e hulumtuara. Më pozitivisht, edhe përkrah rrethanave sfiduese gjatë kohës së pandemisë, shumica e kuvendeve në rajon bënë përpjekje plotësuese që ta përmirësojnë shkallën e hapjes së tyre ndaj qytetarëve, ndërsa disa arritën progres marginal ose patën rënie.

Rezultatet tona më të reja e vendosin Kuvendin e Malit të Zi në vend të parë në raport me hapjen e pushtetit legjislativ nga vendet e analizuar në territorin e Ish-Jugosllavisë. Kuvendi i Malit të Zi përmbush 77,89% nga kriteret e përcaktuara të hapjes, Kuvendi Popullor i Sllovenisë 72,31%, Kuvendi i Maqedonisë së Veriut 68,15%, Kuvendi i Kroacisë 61,15%, Kuvendi Popullor i Serbisë 57,72% dhe Kuvendi Parlamentar i BH-së 53,64% (Dhoma e popujve 52,43%, Dhoma e përfaqësuesve 54,84%).

Aspekt thelbësor që duhet të merret parasysh është se në Serbi dhe BH, gjithashtu, e matëm edhe shkallën e hapjes së kuvendeve të provincave dhe kuvendeve të etniteteve, kështu Kuvendi i Krahinës Autonome të Vojvodinës arriti rezultat prej 47,86% të treguesve të plotësuar, Kuvendi kombëtar i Republikës Srpska 42,25% dhe Kuvendi i Federatës së BH-së përmbushi 35,57% (Dhoma e popujve 39,58%, Dhoma e përfaqësuesve 31,56%).

Ende ka një dallim të madh në shkallën e hapjes së kuvendeve në rajon, që i referohet vazhdimit të trendit të vënë re viteve paraprake, duke treguar se shtëpia legjislative në Mal të Zi dhe Maqedoninë e Veriut vazhdimisht shënojnë rezultate më të mira në hapjen e tyre. Këtë vit institucionet legjislative të BH-së dhe Serbisë, gjithashtu janë të tejkaluar sa i përket shkallës së hapjes edhe nga anëtarët më të rinj të hulumtimit, Sllovenia dhe Kroacia. Mirëpo, ajo që duhet të theksohet është se në krahasim me vitin e kaluar, progres të madh në arritjen e parimeve për hapje ka arritur Kuvendi Parlamentar i BH-së (progres prej 17,24%), Kuvendi i Krahinës Autonome të Vojvodinës (progres prej 16,86%), Kuvendi Popullor i Serbisë (progres prej 12,23%) dhe Parlamenti i Malit të Zi (progres prej 10,39%). Në vazhdim do t'i sqarojmë pengesat kryesore që e pengojnë progresin dhe hapjen e mëtejshme të kuvendeve në rajon.

3.1.1. Hapa margjinale për qasje strategjike tek politikat për hapje

Mungesa e qasjes strategjike deri te politikat e hapjes nga ana e legjislatorëve në rajon mbetet një çështje urgjente për të cilën ACTION SEE paralajmëron tashmë pesë vite. Hapja e kuvendeve në rajon nuk është e rregulluar me asnjë dokument strategjik, por parimi është pjesë e disa politikave që e rregullojnë punën e tyre. Kjo mangësi është pengesë vitale për efektivitetin e kuvendeve sepse në mënyrë plotësuese lejon që praktika e hapjes të interpretohet nga ana e udhëheqjes së tashme parlamentare dhe u jep vullnet të lirë të përmbahen ndaj parimeve demokratike dhe rregullave për qeverisje të mirë.

Transparenca²⁴ në BH nuk është e rregulluar në nivel legjislativ, ndërsa pritet edhe kyçja e kuvendeve në partneritetin për qeveri të hapur. Për fat të keq, transparenca proaktive ende nuk është e përfshirë te

24 Në rastin e Maqedonisë së Veriut, transparenca e Kuvendit është e rregulluar me Kushtetutë, Ligjin mbi Kuvendin, Rregulloren për punën e Kuvendit, si dhe Ligjin për qasje të lirë në informata me karakter publik. Kuvendi është poashtu edhe pjesë e Partneritetit për qeveri të hapur.

Transparenca e punës së Kuvendit popullor të Republikës së Serbisë është e rregulluar me Ligjin për Kuvendin popullor dhe më tej me Rregulloren parlamentare, ndërsa Kuvendin e provincës e rregullon me Rregulloren e saj të provincës.

Ligjet për qasje të lirë në informata²⁵, edhe pse për këtë angazhohen shoqatat e qytetarëve dhe shumë institucione me vite. Nenet 210-218 të Rregullores për punën e Kuvendit të Malit të Zi parashohin se puna e Kuvendit dhe komisioneve të tij është publike. Plani aksional për përforcimin e rolit legjislativ dhe kontrollues të Kuvendit të Malit të Zi në vitin 2021 parasheh miratimin e Rregullores për publicitet të Kuvendit dhe Rregullores për administrim, publikim dhe reklamim nëpërmjet ueb-faqes të Kuvendit, si dhe në profilet në rrjetet sociale.

Transparenca në Parlamentin e Kroacisë është e rregulluar nëpërmjet Rregullores dhe Rregullave për qasje publike në procedurat e Parlamentit Kroat dhe trupave të tij punues nga viti 2005, mirëpo të dyja këto janë të vjetëruara. Për fat të keq, me siguri për shkak të tërmetit dhe pandemisë në vitin 2020, Kuvendi e ndërpreu publikimin e rezultateve plenare nga votimi i deputetëve në mënyrë individuale, me çka e shkatërroi besimin e qytetarëve në situatën me shumicë të vogël me vetëm një votë. Kroacia është gjithashtu edhe anëtare e Partneritetit për qeveri të hapur (PQH), ndërsa transparenca parlamentare ishte pjesë e obligimeve në Planin aksional të Kroacisë për vitet 2018-2020. Në raportin e rezultateve kalimtare të PQH-së për Planin aksional të Kroacisë 2018-2020 shënohet se në transparencën parlamentare nuk janë plotësuar të gjitha karakteristikat e propozuara me planin aksional. „Për shembull, qasja deri te të dhënat nëpërmjet QIKP (Qasja në informata me karakter publik) ofrohet vetëm për të dhëna arkivore nga ueb-faqja e kaluar, ndërsa informatat për votimet ofrohen vetëm për seancat plenare (të çrregulluara për shkak të KOVID-19 dhe dëmtimi nga tërmetet).”²⁶

Kushtetuta e Republikës së Sllovenisë e definon të drejtën për qasje në informata me karakter publik, të drejtën e peticionit dhe të drejtën e pjesëmarrjes në menaxhimin e punëve publike si të drejta kushtetuese. Përkrah dispozitave të Ligjit për Kuvendin Nacional dhe Rregullores për punën e Kuvendit Popullor, transparenca, disponibiliteti, hapja dhe efikasiteti i Kuvendit nacional sigurohen fillimisht me Ligjin për qasje në informata me karakter publik dhe Ligjin për integritetin dhe ndalimin e korrupsionit. Disa standarde specifike në lidhje me transparencën dhe pjesëmarrjen e publikut në punët publike, gjithashtu janë të rregulluara me norma tjera (për shembull, Ligji për furnizime publike, Ligji për mbrojtjen e ambientit jetësor, Ligji për planifikim hapësinor, Ligji për nëpunësit shtetëror etj). Rëndësia e pjesëmarrjes së publikut në përgatitjen e normave është e definuar edhe me Rezolutën për veprimtari normative.

Edhe pse kuvendet publikojnë pjesën më të madhe të strategjive që i implementojnë në ueb-faqet e tyre, hulumtimi ynë tregoi se puna e shumicës së kuvendeve nuk bazohet në një udhëzues strategjik për punën e tyre që përmban përmbledhje të aktiviteteve, metodologji të implementimit dhe tregues për sukses, mbi çka deputetët do ta bazojnë edhe punën e tyre. Kontradiktore është se disa nga kuvendet publikojnë raporte vjetore të punës pa publikuar programe vjetore të punës, që tregon se ato ose udhëhiqen nga nevojat momentale që paraqiten, ose publiku i gjërë nuk ka qasje te cilido dokument mbi të cilin ato e bazojnë punën e tyre. Të dy rastet janë të papëlqyeshme.

Edhe përkrah bazës së mirë juridike për mbikqyrje parlamentare, është e dukshme se në praktikë ky aspekt mbetet i dobët. Derisa pjesa më e madhe e kuvendeve nuk parashohin sanksione për ministrat dhe funksionarët e tjerë ekzekutivë për mospjesëmarrje në seanca, shumë pak publikojnë raporte nga aktivitetet mbikqyrëse (diskutimet). Përmirësimi në këtë fushë është me rëndësi thelbësore si parakusht

25 Ligji për qasje të lirë në informata i Republikës Srpska. Marrë nga: https://advokat-prnjavorac.com/zakoni/Zakon_o_slobodi_pristupa_informacijama_RS.pdf; Ligji për qasje të lirë në informata i Kuvendit të Federatës së BH-së. Marrë nga: https://advokat-prnjavorac.com/zakoni/ZAKON_pristupu_informacijama_FBiH.pdf; Ligji për qasje të lirë në informata i Kuvendit të BH-së. Marrë nga: https://advokat-prnjavorac.com/zakoni/ZAKON_O_SLOBODI_PRISTUPA_INFORMACIJAMA.pdf

26 Mekanizëm i pavarur për informim. Raport për rezultatet tranzicionale të Kroacisë 2018-2020. Marrë nga: https://www.opengovpartnership.org/ep-content/uploads/2021/06/Croatia_Transitional-Results_Report_2018-2020_EN.pdf

për progres në procesin e integritetit evropian, duke pasur parasysh se Komisioni Evropian i kushton vëmendje të veçantë implementimit efektiv të kontrollit mbi punën e pushtetit ekzekutiv, si aspekt kyç në ndarjen funksionale të pushtetit. Përveç kësaj, këto raporte janë njëlloj të rëndësishme për vendet anëtare të BE-së sepse japin informata të vlefshme për aktivitetet parlamentare që janë nën mbikqyrje.

3.1.2. „Proaktiviteti gjatë publikimit të informatave“ – vetëm nëse nuk është i rregulluar me ligj

Përdallim nga legjislatura e shteteve të tjera, zbulimi proaktiv i informatave në ueb-faqet e institucioneve ende nuk është pjesë e ligjit të BH-së për qasje të lirë në informata me karakter publik, që gjithashtu nuk e definojnë qartë institucionin për implementimin e ligjit dhe përgjegjësitë e të njëjtit. Megjithatë, edhe përkrah ekzistimit të obligimit të tillë në ligjdhënien e shteteve të tjera, puna e kuvendeve dhe deputetëve në praktikë shpesh nuk është në pajtim me atë dhe me standardet ndërkombëtare për transparencë. (Mos)qasja në ndonjë dokument të caktuar, si dhe informatat financiare mbeten në nivel të ulët.

Në lidhje me transparencën financiare, përderisa kuvendet tregojnë transparencë më të madhe në informacionet organizative, nuk mund të thuhet e njëjta edhe për treguesit për furnizime publike në kuvendin e Maqedonisë së Veriut dhe Serbisë. Në nivel legjislativ dhe në pajtim me ndalimin e korrupsionit, kuvendet duhet të mendojnë për rregullimin e rolit të nëpunësve për furnizime publike, duke u siguruar që ato gjithashtu të jenë të obliguar të deklarojnë pasurinë në të njëjtën mënyrë si edhe nëpunësit publikë. Publikimi i informatave për rrogat e nëpunësve publikë ende nuk është praktikë e pjesës më të madhe të kuvendeve në rajon.

Kur bëhet fjalë për legjislaturën e qasjes së lirë në informata, Ligji në Maqedoninë e Veriut mbetet i vetmi në rajon në të cilin korniza kohore maksimale për përgjigje ndaj kërkesave për qasje të lirë është më shumë se 15 ditë, gjegjësisht 20 ditë. Duke e pasur parasysh këtë kornizë kohore, ekziston rreziku që informacioni i kërkuar të vjetërohet dhe ta rrezikojë edhe më shumë cilësinë e hulumtimeve të caktuara, arsimore, gazetarezske etj.

Ta lëmë anash kornizën kohore, në pajtim me dispozitat ligjore që e garantojnë këtë të drejtë, kuvendet në rajon janë të fokusuar që formalisht t'i plotësojnë obligimet e tyre në drejtim të transparencës dhe hapjes. Kështu, vetëm kuvendet e Republikës Srpska dhe Federatës së BH-së nuk iu përgjigjen kërkesës sonë për qasje të lirë në informacione për hulumtimin e këtij viti.

Duke pasur parasysh rezultatet e ulëta në plotësimin e kriterëve për të dhëna të hapura, duhet të bëhen përpjekje plotësuese në ndërtimin e kapaciteteve të nëpunësve shtetëror në fushën e qasjes së lirë në informata dhe të dhëna të hapura, me qëllim që të sigurohet se informatat që janë të hapura mund të jenë lehtë të disponueshme dhe përsëri të përdoren për gazetari, hulumtime, arsim dhe IT zgjidhje. Në Ballkanin perëndimor, formati i hapur i të dhënave ende përdoret në mënyrë sporadike dhe nuk është praktikë e vazhdueshme e kuvendeve. Nga ky vit, Kuvendi i Malit të Zi filloi të publikojë dokumente në format të hapur, që është një hap i madh drejt hapjes dhe duhet të vazhdohet si praktikë në të ardhmen.

Mirëpo, ekziston një nevojë e madhe që kuvendet ta përmirësojnë transparencën e tyre proaktive dhe bashkëpunimin me shoqërinë civile, qytetarët dhe mediet, që nuk është gjithmonë rast jashtë obligimeve ligjore. Si pjesë e hulumtimit dhe në bazë të parimeve të transparencës proaktive dhe vullnetit të mirë për bashkëpunim të institucioneve, pyetësorët për këtë hulumtim u shpërndanë deri te kuvendet me qëllim që më detajisht ta mbështesin analizën tonë, e të njëjtat nuk morrën përgjigje nga Dhoma e përfaqësuesve dhe Dhoma e popujve të Federatës së BH-së (Kuvendi i FBH-së) dhe Kuvendi popullor i Republikës së Serbisë.

Kur bëhet fjalë për hapjen e institucioneve për bashkëpunim me qytetarët, Kuvendi i Maqedonisë së Veriut, Serbisë dhe Kroacisë janë të vetmet në rajon që janë pjesë e Partneritetit për qeveri të hapur (PQH). Me qëllim që të vendoset një bashkëpunim i rëndësishëm dhe i koordinuar me sektorin qytetar, duke e pranuar vlerën, rolin dhe kontributin e tij në sistemin funksional demokratik, është më rëndësi thelbësore që edhe kuvendet e tjera t'i bashkëngjiten kësaj iniciative globale.

3.1.3. Hapje përmes ruajtjes së integritetit

Përdorimi efektiv, i ndershëm dhe i dedikuar i autorizimeve dhe resurseve që i janë besuar sektorit publik është me domethënie kyçe për çrrënjosjen e ryshfetit, korrupsionit dhe mosbesimit të publikut, për çka kuvendet duhet të përpiqen t'i respektojnë parimet e integritetit. Pjesa më e madhe e kuvendeve në rajon e rregulluan integritetin e deputetëve të tyre duke miratuar Kode etike, përveç Kuvendit të Kroacisë dhe Kuvendit të Krahinës Autonome të Vojvodinës. Kjo e tregon mungesën e tyre të respektit ndaj integritetit kolektiv të zgjedhësve dhe mundëson kushte të volitëshme për korrupsion potencial. Për shkak se janë në vijim e sipër ndryshimet e Rregullores për punë të Kuvendit të Kroacisë, pritet që Kuvendi të iniciojë procedurë për kodin e tyre etik/të sjelljes dhe procedura adekuate për implementimin e të njëjtit. Sipas vërejtjeve të GRECO²⁷ Kodi duhej të ishte dorëzuar në vitin 2015 sipas Strategjisë për antikorrupsion 2015-2020, mirëpo konsenzusi politik për këtë mjet të rëndësishëm për integritetin ende nuk ekziston, gjë që është e papëlqyeshme. Kjo gjithashtu ishte shkak që Kroacia që vlerësohet dobët në këtë hulumtim.

Kodi i sjelljes së deputetëve në Serbi, miratimi i të cilit ishte i pezulluar prej vitit 2014, më në fund u miratua gjatë kësaj përbërjeje parlamentare, pas punës ekstremisht të shkurtër të propozim-tekstit të ri të përpiluar nga ana e grupit punues të formuar vetëm dy ditë më parë. Propozim-ligji, për të cilin deputetët diskutuan thuhetse dy ditë, u ndryshua pak, ndërsa ndryshimet u sollën ditën e votimit, pas një reagimi të zjarrtë të publikut. Përveç kësaj, shtrirja e sanksioneve në Kodin e miratuar është e reduktuar, ndërsa Kodi nuk është harmonizuar me standardet ndërkombëtare. Zgjidhja më kontroverze ligjore është se trupi që është i autorizuar për implementimin e tij vendos edhe për ankesat e komisionit parlamentar për çështje administrative, buxhetore, mandatore dhe të imunitetit, në vend të Këshillit për etikë që ishte i paraparë me draftin e mëparshëm. Deri tani, Komisioni ka vendosur në lidhje me dhjetë ankesa të parashtruara nga SHQ kundër deputetëve për nxitje të urrejtjes dhe dhunës (kjo seri ankesash përfshinte edhe një kundër Kryetarit të këtij komiteti). Të gjitha ankesat u refuzuan me përjashtim të asaj të fundit. Ankesa e fundit u zgjidh me një vërejtje ndaj një deputeti për përdorim të shprehjeve si „Naciste” dhe „Fashiste” me qëllim që ta fyejë kundërshtarin e tij politik, edhe pse edhe ankesat e refuzuara në raste të caktuara ishin për përdorim të gjuhës së njëjtë.

Mungesa e respektit ndaj integritetit tregohet edhe pa qasje strategjike ndaj integritetit, duke pasur vetëm 2 kuvende që udhëhiqen sipas planeve për integritet ose politikave të brendshme për antikorrupsion (Kuvendi i Malit të Zi dhe Kuvendi i BH-së), dhe shumë pak investime në ndërtimin e kapaciteteve në fushën e antikorrupsionit.

3.1.4. Ndërveprimi me qytetarët

Një nga sfidat kryesore për tejkalimin e boshllëkut midis qytetarëve dhe institucioneve që i përfaqësojnë është mungesa e përdorimit të teknologjive të reja dhe mundësive që i ofrojnë kanalet e reja të komunikimit. Si për shembull, vetëm Kuvendi i Malit të Zi dhe ai i Maqedonisë së Veriut njoftojnë për

27 GRECO ndjen keqardhje se Kodi i sjelljes së deputetëve nuk është miratuar. HR N1. Marrë nga: <https://hr.n1info.com/english/news/a566594-GRECO-regrets-code-of-conduct-for-MPs-hasnand39t-been-adopted-says-daily/>

punën e tyre nëpërmjet rrjeteve sociale Facebook dhe Twitter. Më pak se gjysma e kuvendeve në rajon kanë kanal direkt online për komunikim në ueb-faqet e tyre nëpërmjet të cilit qytetarët do të mund të shprehin shqetësimet, të parashtrajnë ankesat e tyre, prej të cilëve shumë pak japin udhëzime për përdorimin e tyre. Në Kroaci nuk ekzistojnë mekanizma institucionale që qytetarët të komunikojnë në Kuventin dhe nuk ka obligim nga ana e Kuvendit që t'i shqyrtojë të gjithë propozimet e qytetarëve, me përjashtim të iniciativave/peticioneve për referendum, që do të marrin 10% të nënshkrimeve nga i gjithë elektorati.

Në kohën e pandemisë që e katalizoi digjitalizimin e proceseve publike dhe e afroi Agjendën digjitale për Ballkanin Perëndimor, e-peticionet ende janë koncept i huaj për Kuvendet e Ballkanit Perëndimor. Përveç kësaj, asnjë nga Kuvendet e hulumtuara nuk ndjek politikë strategjike për komunikim (PR), gjë që i vë në pikëpyetje të gjitha përpjekjet për komunikim, duke i shënuar si arbitrare dhe të bazuara në nevoja direkte, e jo në praktikë të mirë.

Përderisa numri më i madh i kuvendeve organizojnë programe për edukim qytetar dhe publikojnë materiale edukative për qytetarët, që të krijojnë kontakt më të afërt me ato, Kuvendi i Sllovenisë, Maqedonisë së Veriut²⁸ dhe Serbisë²⁹ gjithashtu, kanë zyra për kontakt me qytetarët ku ato mund të komunikojnë me deputetët e tyre të zgjedhur.

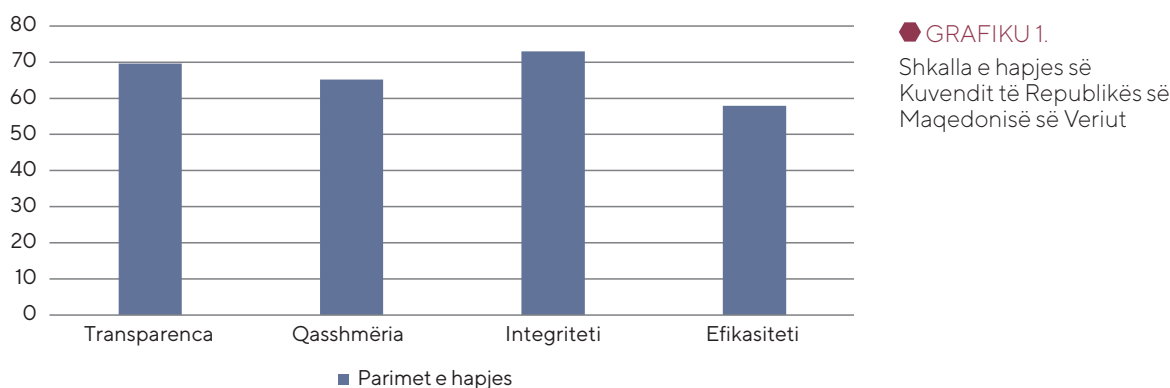
Në Maqedoninë e Veriut zyrat për kontakt me qytetarët u krijuan nëpërmjet një projekti në vitin 2003 me mbështetjen e donatorëve ndërkombëtarë. Me secilën zyrë nëpër komuna administron një asistent i cili e ndihmon deputetin. Nëpërmjet komunikimit direkt me përfaqësuesit e zgjedhur, qytetarët kanë mundësi të shkëmbejnë informacione, propozime dhe sugjerime, me qëllim që ta rrisin pjesëmarrjen e tyre në punën e Kuvendit. Në vitin 2020, prej 75 zyrave në funksion janë vënë 46, ndërsa për të tjera, njësitë e vetëqeverisjes lokale nuk arritën të sigurojnë hapësira. Ngjashëm, edhe në vitin 2009, me mbështetje ndërkombëtare, Kuvendi kombëtar i Republikës së Serbisë formoi zyra lokale për komunikim me qytetarët. Për momentin ka 33 zyra që e afrojnë punën dhe aktivitetet e deputetëve me qytetarët, me çka arrihet një transparencë më e madhe dhe e rrit përgjegjësinë e përfaqësuesve të zgjedhur ndaj popullit.

Në Slloveni, Ligji për zëvendësit parasheh që në çdo njësi zgjedhore të organizohen „zyra-zëvendëse“ me personelin e nevojshëm profesional dhe administrativ. Funksionimi i zyrave parlamentare është (bashkë)financuar nga buxheti i shtetit. Mirëpo, duhet të vërehet se organizimi i zyrave parlamentare është kryesisht në domenin e partive politike dhe nuk ka informacion për lokacionet e zyrave në ueb-faqet zyrtare të Kuvendit Nacional. Gjithashtu, nuk ka informacione për atë se ku mund ta gjejë individit zyrën më të afërt zëvendëse të publikuar na ueb-faqe. Për arsye se organizimi i zyrave është në domenin e deputetëve dhe partive politike, prej tyre edhe varet se çfarë niveli ndërveprimi do të sigurohet nëpërmjet zyrës zëvendëse me votuesit.

28 Zyrat për kontakt me qytetarët. Kuvendi i Republikës së Maqedonisë së Veriut. Marrë nga: <https://www.sobranie.mk/kancelarii-za-kontakt-so-graganite-map.nspix>

29 Zyrat për komunikim mes deputetëve dhe qytetarëve. Kuvendi popullor i Republikës së Serbisë. Marrë nga: <http://www.parlament.gov.rs/gradjani/poslanicke-kancelarije.4381.html#18129>

3.2. Shkalla e hapjes së Kuvendit të Republikës së Maqedonisë së Veriut

GRAFIKU 1.
Shkalla e hapjes së Kuvendit të Republikës së Maqedonisë së Veriut

Grafiku 1 Shkalla e hapjes së Kuvendit të Republikës së Maqedonisë së Veriut përmes parimeve (domeneve)

Sipas matjes së fundit të shkallës së hapjes së institucioneve, Kuvendi i Republikës së Maqedonisë së Veriut përmbush 68.15% të treguesve të hapjes dhe zë vendin e tretë në rajon (në vend të parë mbetet Kuvendi i Malit të Zi me 77.89%, pas të cilit vjen Kuvendi i Sllovenisë me 72.31% përmbushje të treguesve të hapjes). Duke i pasur parasysh rezultatet e vjetshme (65.63%)³⁰, mund të konfirmojmë se gjatë vitit të kaluar ka pasur përmirësime marginale sa i përket shkallës së hapjes së Kuvendit.

Viti i kaluar (2020) ishte një periudhë mjaft turbulente për vendin, e shoqëruar me krizën me Kovid-19, funksionimin e vendit pa Kuvend për pothuajse 5 muaj, si dhe me zgjedhjet e parakohëshme parlamentare. Fill para marrjes së Vendimit për shpërbërjen e Kuvendit³¹ deputetët e miratuan Ligjin për prokurorinë speciale në tentativën e dytë dhe me procedurë të shkurtuar. Edhe pse Komisioni Evropian në Raportin e tij të fundit për progresin e Maqedonisë së Veriut³², vuri re progres të Kuvendit në aspektin e përmbushjes së funksioneve të tij ligjvënës dhe miratimin e ligjeve themelore lidhur me Bashkimin Evropian, theksoi se përdorimi i procedurës së përsheptuar duhet të kufizohet, që është në një vijë edhe me rekomandimet tona. Pastaj, para shpërbërjes së Kuvendit, u zgjodh edhe përbërja e re e Grupit parlamentar brenda partiak (GPBP) për të drejtat e personave me invaliditet³³, Ky grup është i vetmi i këtij lloji në rajon, dhe në të marrin pjesë përfaqësues të të gjitha partive politike që asokohe ishin pjesë e përbërjes parlamentare. Përbërja paraprake e vuri theksin tek pjesëmarrja politike e personave me invaliditet dhe u miratua Deklarata për pjesëmarrje politike e personave me invaliditet (dhjetor 2019).

Zgjedhjet e parakohshme parlamentare u mbajtën më 15 korrik dhe nga OSBE/ODIHR u vlerësuan si të realizuara mirë pavarësisht pandemisë,³⁴ me sigurinë ligjore si shqetësimin më të madh për shkak

30 Fondacioni Metamorfozis (2020). Vlerësim i qeverisjes së mirë në Maqedoninë e Veriut dhe në rajon përmes Indeksit të shkallës së hapjes - Kuvendi dhe pushteti ekzekutiv. Marrë nga: https://metamorphosis.org.mk/izdaniya_arhiva/procenka-na-dobroto-vlijanie-vo-severna-makedonija-i-regionot-preku-indeksot-na-otvorenost-sobranie-i-izvrshna-vlast/

31 Komisioni Evropian (2020). Raporti i Progresit për Republikën e Maqedonisë së Veriut. Marrë nga: <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/update-on-the-republic-of-north-macedonia.pdf>

32 CIVICA MOBILITAS (2020). Qytetarët për ndryshim. Marrë nga: <https://civicamobilitas.mk/wp-content/uploads/2021/06/civic-world-8-mk.pdf>

33 Meta.mk (2020). OSBE/ODIHR: Zgjedhjet e organizuara mirë pavarësisht pandemisë, por siguria ligjore vazhdon të mbetet shqetësim. Marrë nga: <https://meta.mk/obse-odihr-izborite-dobro-organizirani-i-pokraj-pandemijata-no-pravnata-nesigurnost-ostanuva-grizha/>

34 Kuvendi i Republikës së Maqedonisë (2020). Në seancën konstitutive, Kuvendi i verifikoi mandatet e deputetëve të përbërjes së dhjetë parlamentare. Marrë nga: https://www.sobranie.mk/2020-2024-aktivnosti-ns_article-na-konstitutiv-na-sednica-sobranieto-gi-verifikuvash-mandatite-na-pratenicite-od-desettiot-parlament.nsp

të ndryshimeve të rëndësishme në kornizën ligjore dhe dekretet e tjera të qeverisë me fuqi ligjore. Pas zgjedhjeve, më 4 gusht, Kuvendi mbajti Seancën e parë - Konstitutive të përbërjes së dhjetë parlamentare³⁵, ku u verifikuan mandatet e deputetëve të sapozgjedhur. Pas verifikimit të mandateve të deputetëve, pas një debati dy ditor, më 31 gusht, me 62 vota „PËR”, deputetët e Kuvendit miratuan zgjedhjen e Qeverisë së re të Republikës së Maqedonisë së Veriut³⁶, e trembëdhjeta me radhë, të propozuar nga mandatarin Zoran Zaev.

Mungesa e kapaciteteve teknike, gjegjësisht të shkathtësive digjitale të administratës publike dhe vendimmarrësve është realitet tek numrimë i madh i institucioneve e që u bënë më evidente për publikun edhe për vetë institucionet gjatë pandemisë. Gjatë vitit të kaluar Kuvendi u përball me paaftësinë për të realizuar seancat online, për çka si arsye, përveç kapaciteteve teknike, ekspertë dhe deputetë të caktuar e theksuan edhe mungesën e rregulloreve.³⁷ Sipas shembullit të shumë parlamenteve të tjerë evropianë, u propozua një qasje e kombinuar me të cilën deputetët në izolim për shkak të Covid-19 do marrin pjesë në seanca përmes internetit, si dhe ndryshime të Rregullores për punën e Kuvendit për të mundësuar votimin përmes internetit. Ekspertë të tjerë sugjeruan se edhe pse duhet zgjidhur mungesa e këtyre rregulloreve, kjo nuk duhet të konsiderohet si pengesë ose arsyetim për ngecje të proceseve genësore në Kuvend. Disa deputetë si pengesë i theksuan edhe kapacitetet personale teknike për pjesëmarrje në punën e Kuvendit përmes internetit.

Kuvendi i Republikës së Maqedonisë së Veriut është e pjesë e iniciativës Partneriteti për Qeveri të Hapur - Parlamenti i hapur. Me pjesëmarrjen në këtë iniciativë Kuvendi tenton të arrijë një transparencë dhe llogaridhënie më të madhe ndaj qytetarëve, gjegjësisht tregoi angazhim për ta përforcuar shërbimin e tij. Në këtë drejtim, në tetor të vitit 2020, në bashkëpunim me Programin për mbështetje parlamentare Kuvendi organizoi konferencë virtuale për Parlament të hapur - Plani aksional për Partneritet për qeveri të hapur 2021-2023³⁸. Nga diskutimi dolën propozime në drejtim të pjesëmarrjes më të madhe të qytetarëve dhe organizatave të shoqërisë civile në punën e Kuvendit, të qasjes më të lehtë tek deputetët dhe organet parlamentare, të mundësive për pjesëmarrje virtuale të qytetarëve dhe të angazhimit të Kuvendit për të formuar një grup pune me deputetë, punonjës të shërbimit në Kuvend dhe përfaqësues të organizatave të shoqërisë civile të cilat e ndjekin punën e Kuvendit.

Kuvendi rënditet i treti për sa i përket hapjes së kuvendeve në rajon, por krahasuar me institucionet e tjera në Maqedoninë e Veriut, Kuvendi zë vendin e nëntë. Kjo gjë paraqet një mospjesëmarrje dhe regres krahasuar me rezultatet e vitit të kaluar kur Kuvendi ndodhej në vendin e pestë krahasuar me institucionet e tjera në vend. Kjo është kryesisht rezultat i përpjekjeve marginale të Kuvendit për të përmbushur treguesit e hapjes, në krahasim me performancën e përmirësuar të institucioneve të tjera në mesin e të cilave janë Qeveria e Republikës së Maqedonisë së Veriut (83.43%), Ministria e shoqërisë informatike dhe administratës (82.24%), Ministria e mbrojtjes (79.49%), Ministria e financave (77.65%), Drejtoria e doganave (76.33%), Ministria e mjedisit jetësor dhe planifikimit hapsinor (71.45%), Ministria e punëve të brendshme (70.39%) dhe Ministria e drejtësisë (68.46%).

35 Kuvendi i Republikës së Maqedonisë (2020). Në seancën konstitutive, Kuvendi i verifikoi mandatet e deputetëve të përbërjes së dhjetë parlamentare. Marrë nga: https://www.sobranie.mk/2020-2024-aktivnosti-ns_article-na-konstitutiv-na-sednica-sobranieto-gi-verifikuvash-mandatite-na-pratenicite-od-desettiot-parlament.nsp

36 Kuvendi i Republikës së Maqedonisë (2020). Me 62 vota PËR Kuvendi e votoi qeverinë e re. Marrë nga: https://www.sobranie.mk/2020-2024-aktivnosti-ns_article-so-62-glasa-za-sobranieto-ja-izglasa-novata-vlada.nsp

37 Deutsche Welle (2020). E domosdoshme është një gadishmëri ligjore, por edhe teknike për seanca online. Marrë nga: <https://cutt.ly/tm2G0IQ>

38 Kuvendi i Republikës së Maqedonisë (2020). E-konferenca për Parlament të hapur. Marrë nga: https://www.sobranie.mk/2020-2024-aktivnosti-ns_article-e-konferencija-za-otvoren-parlament.nsp

3.2.1. Transparenca e Kuvendit të Republikës së Maqedonisë së Veriut

Duke qenë se Kuvendi është një institucion që zgjidhet drejtpërdrejt nga qytetarët dhe i jep llogari qytetarëve, Kuvendi duhet të bëjë përpjekje të mëdha për të siguruar një transparencë të plotë, gjegjësisht hapje të plotë. Kuvendi udhëhiqet sipas një Plani strategjik të Kuvendit të Republikës së Maqedonisë së Veriut 2021-2023, megjithatë ende nuk ka përgatitur dhe nuk ka miratuar program vjetor për punën e Kuvendit.

Sa i përket dokumenteve të tjera me të cilat udhëhiqet Kuvendi, një pjesë e atyre që nuk janë publikuar në ueb-faqen e Kuvendit, aktive është Strategjia për menaxhimin me rreziqet e Kuvendit të Republikës së Maqedonisë së Veriut për periudhën 2018 – 2020, ndërsa është bërë edhe një azhurnim i tretë i Regjistrimit për rreziqet për vitin 2020. Ekziston një plan vjetor i aktiviteteve të Institutit parlamentar për vitin 2020 dhe vitin 2021, si dhe Plan për edukim dhe komunikim specifik me publikun për Aktivitetet e Institutit parlamentar, si dhe Plan për trajnime në Institutin parlamentar. Përveç kësaj, Kuvendi ka një Plan aktiv të aktiviteteve për promovimin e ndjeshmërisë gjinore të Kuvendit të Republikës së Maqedonisë së Veriut për periudhën 2020 – 2021. Për tu lënduar është që Kuvendi i publikon raportet vjetore të plota për punën e Kuvendit dhe organeve punuese të tij, gjegjësisht të komisioneve.

Gjatë vitit 2020, janë thirrur 30 seanca dhe janë mbajtur 29 seanca të Kuvendit. Kuvendi ka punuar 42 ditë, përfshirë këtu edhe vazhdimet e seancave. Në të njëjtin vit, janë dorëzuar gjithsej 393 amendamente për projektbuxhet, nga të cilat 71 amendamente nga partia ose koalicioni qeverisës, ndërsa 322 amendamente nga opozita. Nga këto, janë pranuar 12 amendamente (8 nga partia ose koalicioni qeverisës, dhe 4 nga opozita).

Sipjesë e nismës për Partneritetin e Qeverisë së Hapur, Kuvendi ka përgatitur një Plan të veçantë aksional të Kuvendit për periudhën 2021-2023 i cili ende nuk është miratuar, publikimi i të cilit planifikohet të bëhet në ueb-faqen e Kuvendit. Por, ajo që vazhdon të mbetet si mangësi është mospasja e një politike të veçantë për sigurimin e hapjes dhe transparencës, si dhe e një Strategjie (PR) komunikative parlamentare të veçantë.

Edhe pse ueb-faqja e Kuvendit është në dispozicion në katër gjuhë (maqedonisht, shqip, anglisht dhe frëngjisht), vihet re se informatat nuk azhurnohen në mënyrë të barabartë në të katër versionet gjuhësore, problem ky që po zgjat tashmë disa vite. Ajo që duhet të theksohet është se qasja në informata në të gjitha gjuhët nuk duhet të jetë e mundur vetëm në rubrikën e lajmeve, por edhe në të gjitha dokumentet shoqëruese. Pastaj, struktura e ueb-faqes vazhdon të mbetet e vjetëruar deri në atë shkallë sa paraqet pengesë për një informim aktiv dhe pjesëmarrje të publikut në aktivitetet e Kuvendit. Gjatë pandemisë, kjo mangësi vështirësonte ndjekjen e seancave nga ana e publikut sepse transmetimi mundësohej vetëm përmes kanalit të Kuvendit, ndërkohë që në internet qasje mund të kishin vetëm përdoruesit e Internet Explorer për shkak të funksionalitetit të kufizuar të video plejerit në ueb-faqen e Kuvendit³⁹.

Njësoj si vitin e kaluar, Kuvendi vazhdon zbatimin e praktikave të mira të hapura që tashmë janë të vendosura, kështu rregullisht i publikon agjendat e punës dhe datat e seancave plenare të komisioneve, ligjet dhe amendamentet e përgatitura, videot dhe procesverbalet e seancave plenare, praninë dhe votimin e deputetëve. Kur bëhet fjalë për publikimin e votimeve të deputetëve, vazhdojnë të mos publikohen votimet në komisionet e Kuvendit. Sa i përket votimit nga seancat plenare, është me rëndësi të theksohet se deri në shkurt të vitit 2020 me përpërjen paraprake parlamentare, në mënyrë publike

39 Radio MOF (2020). Edhe Kuvendi i ri ngeci online në Internet Explorer. Marrë nga: <https://www.radiomof.mk/i-novoto-so-branie-ostana-zaglaveno-onlajn-na-internet-eksplorer/>

u theksua se si ka votuar secili deputet në veçanti, ndërsa nga muaji gusht i vitit 2020 votat publikohen në mënyrë përmbledhëse.

Kuvendi vazhdoi me praktikën e publikimit të biografive dhe kontakteve të deputetëve, por mënyra se si janë publikuar kontaktet e deputetëve nuk është aspak e strukturuar dhe në një format të hapur. Përkundrazi, të gjithë deputetët kanë profile të veçanta dhe kjo e bën të vështirë marrjen e adresave elektronike nga të gjithë 120 deputetët. Është për t'u lënduar që deputetët janë prezantuar sipas përkatësisë partiake, gjë që në një farë mënyre e lehtëson kërkimin. Edhe pse janë publikuar emrat dhe pozicionet e nëpunësve civilë, nuk ka praktikë që ato të publikohen me datën e përditësimit të fundit, në mënyrë që publiku të dijë nëse ky është informacion i vjetëruar apo relevant. Kuvendi ende nuk e ka miratuar rekomandimin tonë për t'i publikuar pagat e deputetëve dhe fondet që ata i kërkojnë për shpenzimet e udhëtimit.

Përveç kësaj, nuk ka edhe konzistencë dhe unifikim në praktikën sipas të cilës të gjitha komisionet duhet t'i publikojnë dokumentet që dalin si rezultat i punës së tyre, si dhe ato të jenë në një format të njëjtë. Një gjë që për moemntin nuk është praktikë e Kuvendit e që rekomandojmë të bëhet e tillë është publikimi i mendimeve profesionale të organeve ndërkombëtare (Komisionit Evropian, Komisionit të Venedikut, etj.) bashkë me propozim-ligjet.

3.2.1.1. Transparenca financiare

Një nga masat në kuadër të iniciativës Partneriteti për Qeveri të Hapur - Parlamenti i Hapur, është rritja e transparencës financiare, mundësimi i autonomisë së buxhetit parlamentar dhe publikimi i të dhënave për transparenën financiare. Në këtë drejtim, Kuvendi nuk ka bërë përmirësime të dukshme. Si edhe gjatë viteteve të kaluara, Kuvendi nuk e ka publikuar buxhetin e qytetarëve në ueb-faqe, as nuk ka vendosur link deri te ueb-faqja e Komisionit shtetëror për parandalimin e korrupsionit, ku deputetët i deklarojnë pasuritë e tyre. Në ueb-faqen e Kuvendit mungon raporti gjysmëvjetor për shpenzimet nga buxheti, por Kuvendi e konfirmoi praktikën e publikimit të raporteve financiare periodike.

Edhe pse Kuvendi e publikon planin vjetor për furnizime publike me të gjitha ndryshimet dhe verzionet e azhurnuara, duket të theksohet se gjatë periudhës së realizimit të hulumtimit në ueb-faqen e Kuvendit nuk janë publikuar thirrjet për furnizime publike, vendimet, kontratat dhe anekset e kontratave, gjegjësisht këto dokumente ishin në dispozicion vetëm në Sistemin e vetëm për furnizime publike. Për tu përhëndetur është ajo që gjatë përgatitjes së këtij punimi, Kuvendi bëri një hap të madh para sa i përket transparencës financiare dhe në ueb-faqen e tij i integroi furnizimet publike të planifikuara, shpalljet e publikuara, kontratat e bëra dhe kontratat e realizuara⁴⁰. Ajo që mbetet pa realizuar në këtë aspekt është publikimi i raporteve vjetore nga furnizimet publike, si dhe anekset e kontratave, në rastet kur ka të tilla.

Praktikë e Kuvendit është që të mbajë debat parlamentar në lidhje me raportin e revizionit për llogarinë përfundimtare. Komisioni për financim dhe buxhet dhe Komisioni ligjdhënës-juridik, diskutojnë dhe e shqyrtojnë propozimin e fundit për buxhetin e shtetit, edhe pse rekomandohet që të gjitha komisionet ta analizojnë propozimin e buxhetit të shtetit nga aspekti i fushëveprimit të tyre.

Kur bëhet fjalë për legjisllacionin një mangësi e madhe është që korniza ligjore nuk e detyron pushtetin ekzekutiv që ta përfshijë publikun gjatë formulimit të procesit të buxhetit, që do të thotë se qytetarët nuk janë të përfshirë në mënyrën e shpërndarjes së fondeve të tyre tatimore. Kjo lë pastaj hapësirë që të përpilohet një buxhet që nuk i plotëson ose i injoron nevojat e komunitetit.

40 Kuvendi i Republikës së Maqedonisë (2020). Furnizimet publike. Marrë nga: <https://sobranie.mk/javni-nabavki.nspk>

3.2.2. Qasje në informata

Në periudhën nga 1 deri në 31 dhjetor të vitit 2020, në Kuvend kanë arritur 57 kërkesa për qasje në informata me karakter publik, nga të cilat 52 kanë marrë përgjigje pozitive, ndërsa 5 kanë mbetur të papërgjigjura. Kuvendi e plotësoi edhe pyetësonin tonë, si dhe morëm përgjigje në kërkesën tonë për qasje të lirë në informata me karakter publik.

Për dallim nga praktika e mirë ndërkombëtare e cila zbatohet në vendet e tjera të Ballkanit Perëndimor, Ligji për qasje të lirë në informata me karakter publik⁴¹ i detyron poseduesit e informatave me karakter publik që ato t'ia dorëzojnë kërkuarit pas dorëzimit të kërkesës në afat prej 20 ditësh. Duke pasur parasysh se afati në vendet e tjera të Ballkanit Perëndimor është 15 ditë ose më pak, rekomandohet që kjo praktikë të fillojë të zbatohet edhe në vendin tonë.

Në ueb-faqen e Kuvendit ka të dhëna për personin përgjegjës dhe zëvendësin e tij për mbrojtjen e të dhënave personale, si dhe për personin përgjegjës për komunikimin me qytetarët që kanë ndonjë invaliditet të caktuar. Megjithatë, ende mungon një person përgjegjës për qasje në informatat me karakter publik, një pjesë e veçantë në ueb-faqe për qasje të lirë në informata me karakter publik, listë e informatave me karakter publik e as informata për atë se kujt i lejohet qasja.

Sipas përgjigjeve nga Kuvendi në pyetësonin tonë, nuk ka të dhëna nëse në vitin 2020 nëpunësit shtetërorë kanë ndjekur ndonjë trajnim për ngritjen e kapaciteteve për të siguruar qasje në informata me karakter publik, por sa i përket hapjes, Kuvendi e ka organizuar eventin: E-konferenca për Parlament të hapur – Plani aksional për Partneritet për qeveri të hapur 2021 – 2023, në bashkëpunim me Institutin parlamentar dhe NDI Maqedoni.

3.2.2.1. Konsultimet publike dhe ndërveprimi me qytetarët

Neni 122, pika 2 e Rregullores së Kuvendit të Republikës së Maqedonisë së Veriut⁴², u mundëson përfaqësuesve të OShC-ve dhe ekspertëve të pavarur të marrin pjesë dhe ta ndjekin punën e komisioneve. Kjo do të thotë që OshC-të dhe ekspertët e pavarur mund të marrin pjesë, të komentojnë dhe të bëjnë pyetje në komisionet e Kuvendit. Sipas përgjigjeve që i morëm nga Kuvendi, në vitin 2020 përfaqësuesit e OShC-ve dhe ekspertët e pavarur kanë qenë të pranishëm në të gjitha diskutimet publike dhe mbikëqyrëse të seancave të grupeve punuese. Numri më i madh i tyre janë realizuar në formë të diskutimeve publike.

Informatat e marra nga Kuvendi, tregojnë se në vitin 2020, mendime dhe komente nga publiku (ekspertë të pavarur, përfaqësues të OshC-ve, konsulentë, etj.) për një ligj/strategji/deklaratë etj. të caktuar është kërkuar më pak se 10 herë, që është më pak në krahasim me vitin e kaluar kur është kërkuar nga 10 deri më 50 herë.

Si mënyrë për ta përmirësuar komunikimin mes qytetarëve dhe deputetëve, Kuvendi udhëheq zyra për kontakt të deputetëve me qytetarët në nivel lokal. Këto zyra janë të hapura një ditë në javë dhe shërbejnë si vend ku qytetarët dhe deputetët shkëmbejnë informata, propozime dhe sugjerime. Ueb-faqja e Kuvendit përmban një hartë në të cilën qytetari mund të gjejë vendndodhjen dhe kontaktin e zyrës që dëshiron të vizitojë. Nga gjithsej 75 zyra për kontakt

41 Ligji për qasje të lirë në informata me karakter publik. Marrë nga: <https://cutt.ly/8yr2coD>

42 Rregullorja e Kuvendit të Republikës së Maqedonisë së Veriut. Marrë nga: <https://www.sobranie.mk/content/Delovnik%20na%20RM/DelovniknaSRMPrecistentekstAvgust13.pdf>

me qytetarët, në vitin 2020 aktive kanë qenë vetëm 46 zyra. Sipas Kuvendit, shkak për mosaktivitetin e disa zyrave të caktuara ka qenë mospajtimi i mjediseve nga ana e komunës.

Instituti parlamentar zbaton një program për edukim qytetar të fëmijëve, nxënësve të shkollës së mesme dhe studentëve. Në ueb-faqen e Kuvendit mund të vihen re më shumë materiale edukative, si kuize, publikime dhe broshura, por edhe relevanca e tyre është vënë në pikëpyetje sepse një pjesë e materialeve janë të vjetëruara. Ueb-faqja mundëson edhe vizitë virtuale të Kuvendit.

Për të arritur një ndërveprim më të mirë me qytetarët, Kuvendi duhet të publikojë udhëzime për parashtrimin e shqetësimeve dhe ankesave në ueb-faqen e tij. Udhëzimet duhet të shoqërohen gjithashtu me një formular të azhurnuar të cilin qytetarët mund ta zbresin online dhe ta përdorin. Tashmë thamë që në ueb-faqen e Kuvendit janë në dispozicion adresat elektronike të deputetëve, por nëse ato do ishin prezantuar në një mënyrë më të strukturuar, do mund të përdreshin më lehtë nga qytetarët. Çdo vit theksohet se duhet të ketë një kanal të veçantë për peticione elektronike, me qëllim që të inkurajohet pjesëmarrja e qytetarëve në proceset vendimmarrëse, por ky propozim mbetet për tu realizuar në të ardhmen.

Në vitin 2020 thonë se janë miratuar 33 ligje me procedurë të shkurtuar, ndërsa nga Kuvendi arsyeja për këtë është se nuk bëhet fjalë për ligje të ndërlikuara dhe të vëllimshme. Miratimi i ligjeve me procedurë të shkurtuar e zvogëlon mundësinë për procese konsultative të cilësisë së lartë dhe duhet të kufizohet vetëm për ligjet e domosdoshme me respektimin rigoroz të kushteve të parashikuara.

3.2.3. Integriteti

Në vitin 2018, Kuvendi e miratoi Kodin e sjelljes etike të deputetëve, i cili edhe pse i rregullon rregullat në lidhje me konfliktin e interesit, përdorimin e pronës shtetërore, dhuratave dhe shërbimeve, nuk e rregullon aktivitetin politik të deputetëve. Gjatë mandatit të tyre, është me rëndësi që deputetët të qëndrojnë politikisht neutral dhe prandaj propozojmë që dokumenti të plotësohet me rregullimin e aktivitetit politik të deputetëve. Tashmë dy vite me radhë bëjmë thirrje që të vendoset një sistem për ndjekjen dhe monitorimin e realizimit të Kodit të sjelljes etike të deputetëve. Sipas përgjigjeve që i morëm nga Kuvendi, në vitin 2020 nuk janë ngritur procedura për vërtetimin e shkeljeve të Kodit të sjelljes stike të deputetëve në vitin 2020.

Në ueb-faqen e Kuvendit ende nuk është publikuar informacion për raportimin e brendshëm të mbrojtur në institucionet në sektorin publik, as ndonjë plan për integritetin ose ndonjë politikë tjetër të brendshme për luftimin e korrupsionit që përfshin masa për parandalimin dhe eliminimin e formave të ndryshme të sjelljes korruptive dhe joetike brenda institucionit. Është me rëndësi të përmendet se tre vitet e fundit deputetët dhe nëpunësit shtetërorë që punojnë në Kuvend kanë marrë pjesë në trajnime për parandalimin e korrupsionit dhe konfliktin e interesave.

3.2.4. Efikasiteti

Kur krahasojmë të katër fushat përmes të cilave bëjmë vlerësimin e hapjes së Kuvendit, vihet re se efikasiteti i Kuvendit është vlerësuar më ulët (57.89%). Kjo është kështu kryesisht për shkak të mungesës së vlerësimit strategjik të ndikimeve të mundshme të akteve ligjore ekzistuese dhe të përgatitura (Vlerësimet e ndikimit rregullator - VNR). VNR nuk zbatohet në kuadër të Kuvendit, pra procesi zbatohet në Qeveri dhe në ministritë.

Në vitin 2020, edhe pse nuk është parashtruar asnjë çështje për votëbesimin e Qeverisë, deputetët kanë dorëzuar vetëm një interpelancë, dhe atë një interpelancë për punën e Zëvendëskryeministrit përgjegjës për çështjet evropiane Nikolla Dimitrov.

Megjithatë, atë që përsëri nuk mundëm të gjenim ishte informacioni mbi sanksionet ndaj ministrave dhe funksionarëve të tjerë ekzekutivë për mospjesëmarrjen në këto seanca.

Rekomandohet që Kuvendi të fillojë t'i shqyrtojë të gjitha raportet e revizionit të përgatitura nga Enti shtetëror i revizionit, në vend të shqyrtimit të pjesshëm që ka qenë praktikë deri më tani.

3.2.5. Plani gjithëpërfshirës për qeverisje të mirë për Kuvendin e Republikës së Maqedonisë së Veriut

Përt'i adresuar çështjet e mësipërme dhe për ta përbushur rolin e Kuvendit në mënyrën më transparente dhe të përgjegjshme, përgatitëm një seri rekomandimesh të ndara në kategori që duhet të shërbejnë si një udhërrëfyes për qeverisjen e mirë të Kuvendit të Republikës së Maqedonisë së Veriut.

Transparenca

- Kuvendi duhet të krijojë dhe të publikojë një strategji të veçantë parlamentare të komunikimit (PR).
- Kuvendi duhet të krijojë dhe të publikojë dokument/politikë/strategji për transparencë dhe hapje.
- Kuvendi duhet të krijojë dhe të publikojë rregullisht program vjetor të punës.
- Kuvendi duhet ta modernizojë dhe plotësojë ueb-faqen e tij me informacion të barabartë në të gjitha gjuhët, ndërsa dokumentet që mungojnë t'i publikojë në format të hapur.
- Kuvendi duhet të publikojë një listë të deputetëve me kontaktet e tyre në një format të strukturuar dhe të hapur të të dhënave.
- Kuvendi duhet t'i publikojë rrogat e deputetëve dhe mjetet që i kanë kërkuar për shpenzime të udhëtimit.
- Në ueb-faqe Kuvendi duhet t'i publikojë videot dhe të gjitha dokumentet që dalin nga seancat e komisioneve.
- Kuvendi duhet t'i publikojë procesverbalet e votimeve të komisioneve.
- Kuvendi duhet t'i publikojë mendimet profesionale të organeve ndërkombëtare (Komisionit Evropian, Komisionit të Venedikut, TAIEK, etj.) së bashku me propozimligjet.
- Kuvendi duhet ta publikojë Buxhetin e qytetarëve në ueb-faqe.
- Në ueb-faqe Kuvendi duhet ta publikojë raportin gjysmëvjetor mbi shpenzimet e buxhetit të shtetit.
- Kuvendi, gjithashtu, duhet të vendosë link deri te ueb-faqja e Komisionit shtetëror për parandalimin e korrupsionit, ku publikohen fletë-pronësitë e deputetëve.
- Kuvendi duhet t'i publikojë anekset e kontratave dhe raportet vjetore të furnizimeve publike.
- Ligji për Furnizimet publike duhet t'i detyrojë zyrtarët për furnizimet publike të dorëzojnë fletë-pronësi, dhe duhet të ketë kërkesë për mbledhjen dhe shpalesjen publike të pronësisë për të gjithë ofertuesit
- Të gjithë komisionet duhet të kenë praktikë të diskutimit për propozim-buxhetit të shtetit.

Qasshmëria

- Poseduesit e informatave me karakter publik duhet të jenë të detyruar ligjërisht t'u përgjigjen kërkesave për qasje në informata brenda 15 ditëve ose më pak.
- Kuvendi në ueb-faqen e tij duhet të publikojë sqarime për procedurën për marrjen e informatave me karakter publik, por edhe t'i publikojë informatat për të cilat tashmë është miratuar qasja e lirë.
- Komisionet duhet të bashkëpunojnë dhe të kërkojnë komente/mendimin nga publiku më shpesh duke hapur thirrje publike për komente dhe propozime nga publiku.

- Nëpunësve shtetërorë duhet tu mundësohen trajnime për ngritjen e kapaciteteve në fushën e qasjes në informatat me karakter publik dhe për konceptin e të dhënave të hapura, si dhe udhëzime për shfrytëzimin dhe publikimin e të dhënave të hapura.
- Materiali i ri ose i azhurnuar arsimor duhet të vendoset në ueb-faqen e Kuvendit, ndërsa biblioteka parlamentare duhet të përfshijë versione onlajn të publikimeve.
- Kuvendi duhet të vendosë theksin tek kufizimi i praktikës së miratimit të ligjeve me procedurë të shkurtuar vetëm në kushtet e parashikuara.
- Në ueb-faqen e tij Kuvendi duhet të publikojë udhëzime për paraqitjen e shqetësimeve dhe ankesave në ueb-faqen e tyre dhe të krijojë një kanal të veçantë për peticione elektronike.

Integriteti

- Kodi i sjelljes etike të deputetëve duhet ta rregullojë aktivitetin politik të deputetëve.
- Kuvendi duhet të krijojë mekanizma të qartë për monitorimin e zbatimit të Kodit të sjelljes etike të deputetëve.
- Kuvendi duhet të publikojë informacion për mbrojtjen e informatorëve në ueb-faqen e tij.
- Kuvendi duhet të miratojë dhe të publikojë plan për integritet ose ndonjë politikë tjetër e brendshme për luftë kundër korrupsionit që përfshin masa për parandalimin dhe eliminimin e formave të ndryshme të sjelljes korruptive dhe joetike në institucion.

Efikasiteti

- Kuvendi duhet të fillojë një vlerësim strategjik të ndikimeve të mundshme të akteve ekzistuese dhe të përgatitura ligjore.
- Duhet të ketë sanksione për ministrat dhe funksionarët e tjerë ekzekutivë për mospjesëmarrje në seancat ku parashtrohen pyetje për ta.
- Kuvendi duhet t'i shqyrtojë të gjitha raportet e revizionit që i përgatit Enti Shtetëror i Revizionit.

4. SHKALLA E HAPJES SË INSTITUCIONEVE TË PUSHTETIT EKZEKUTIV NË RAJON DHE NË REPUBLIKËN E MAQEDONISË SË VERIUT

4.1. Shkalla e hapjes së institucioneve të pushtetit ekzekutiv në rajon

Pas analizës të një numri të madh të të dhënave të përpunuara metodologjikisht, vumë re ngjashmëri dhe dallime në shkallën e hapjes së institucioneve të pushtetit ekzekutiv në rajon. Të dhënat e përgjithshme tregojnë se shkalla e hapjes së institucioneve të pushtetit ekzekutiv në rajon po përmirësohet në disa segmente të caktuara, por përsëri mbetet në një nivel të pakënaqshëm.

Më e hapur është Qeveria e Maqedonisë së Veriut, e cila përmbush 83,43% të kriteve të caktuara të hapjes, pas së cilës vjen Këshilli i ministrave të BH me 74,9%. Në vendin e tretë është Qeveria e Malit të Zi me 59,46%, pastaj Këshilli i FBH me 58,42%. Qeveria e Republikës së Serbisë përmbush 47,67% të kriteve, ndërsa Qeveria e krahinës autonome të Vojvodinës 50,18%. Në vendin e fundit është Qeveria e Republika Srpska me 38,53% përmbushje të kriteve të hapjes.

Rezultate më të mira kanë arritur ministratë e Maqedonisë së Veriut me 62%, pastaj ministratë e Malit të Zi 57,9%, ministratë në Serbi me 48,7% dhe ministratë në Bosnje dhe Hercegovinë që përmbushin 30,6% të kriteve të hapjes. Gjithashtu duhet të përmendet se në periudhën paraprake, një numër i madh i institucioneve ekzekutive ishin të sapoformuara ose të ristrukturuara (në të shumtën e rasteve ministratë), kështu që këto institucione duhet të procesohen duke e pasur parasysh këtë fakt. Kjo është sidomos e evidente në Mal të Zi, në rastin e të cilit janë analizuar vetëm ministratë që kanë pasur kontinuitet në punën e tyre në tre vitet e fundit.

Matja e shkallës së hapjes të organeve administrative tregon se Mali i Zi ka rezultatet më të mira me 49,41% përmbushje të kriteve të hapjes, i ndjekur nga Maqedonia e Veriut me 40,57%, pastaj Bosnje dhe Hercegovina me 34,55% dhe Serbia me 34,18%. Rezultatet e hulumtimit të këtij viti tregojnë përmirësim, por gjithsesi theksojmë se ka pabarazi të konsiderueshme në kuadër të grupeve të institucioneve, kështu që ka organe që janë një shembull i veprimit të hapur dhe transparent, por ka edhe nga ata që pa kurrëfarë pasojash nuk i respektojnë jo vetëm parimet dhe praktikën e qeverisjes së mirë, por edhe detyrimet ligjore të punës ndaj publikut.

Si vendi i parë në rajon që krijoi një politikë të tillë, Maqedonia e Veriut dha një shembull se si institucioni duhet të qaset në mënyrë sistematike dhe si t'i kahëzojë angazhimet e tij drejt një transparence dhe hapje proaktive drejt qytetarëve të tij. Megjithatë, kur bëhet fjalë për zbatimin e Strategjisë për transparencë të Qeverisë së Republikës së Maqedonisë së Veriut për periudhën 2019-2021, vëmë re se Qeveria nuk e ka plotësuar pjesën më të madhe të aktiviteteve të parapara, duke treguar sfida të konsiderueshme në raport me zbatimin e parimeve të parapara të hapjes në praktikë. E ngjashme është situata edhe në BH, duke pasur parasysh se zbatimi i Politikës për transparencë proaktive tek administrata publike në BH ndryshon nga një institut në tjetrin, që shkakton një nivel shtesë të pabarabartë të hapjes së organeve të administratës. Qeveria e re e Malit të Zi nuk i vazhdoi aktivitetet për zhvillimin e strategjisë së parë të hapjes, por, sipas Programit të punës në vitin 2021 ajo hoqi dorë nga ky proces kaq i rëndësishëm. Në fjalimin e tij gjatë ekspozesë, Kryeministri e theksoi transparencën e administratës shtetërore si parim të punës, por deri më tani nuk shohim ndonjë përparim në këtë drejtim. Përkundrazi, shumë premtime të bëra publikisht për vendosjen e një sistemi transparent të menaxhimit mbeten të porealizuara. Në Serbi ende janë në fuqi të njëjtat dokumente strategjike dhe ligje, të cilat i rregullojnë detyrimet në lidhje me shkallën e hapjes të organeve ekzekutive dhe që nuk mundësojnë ndryshime evidente në praktikë.

Kriza e shkaktuar nga pandemia me Kovid-19 gjatë vitit të kaluar mundësoi një bazë për fshehjen nga publiku të disa dokumenteve dhe të dhënave të caktuara lidhur me punën e organeve ekzekutive. Përveç kësaj, situata e jashtëzakonshme zbuloi shumë probleme me të cilat përballen organet e administratës shtetërore, sidomos kur bëhet fjalë për furnizimet publike, por edhe për mosfunksionimin e shërbimeve elektronike.

Për të kontribuar në zbatimin e këtyre reformave, vëmë në dukje disa nga mangësitë kryesore që vendet në rajon duhet t'i zgjidhin që të mund të sigurojnë hapje në punën e administratës publike.

4.1.1. Jotransparencë financiare e përhapur

Praktika e deritanishme e pushtetit ekzekutiv tregon se institucionet kanë qasje jo shumë të njëtrajtshme kur bëhet fjalë për publikimin e informatave dhe dokumenteve financiare.

Numri i institucioneve të pushtetit ekzekutiv të cilat publikojnë informata të plota për buxhetin është shumë i vogël. Përveç kësaj ka edhe një mungesë të ndjeshme të iniciativës për ta përgatitur këtë dokument të rëndësishëm në mënyrë të kuptueshme për qytetarët, me qëllim që ata të kenë një pasqyrë të asaj se si këto institucione do i shpenzojnë paratë e popullit. Gjithashtu ka edhe shumë pak informata për atë se si në fakt janë shpenzuar fondet e planifikuara. Më shumë se gjysma e qeverive në rajon nuk i kanë publikuar raportet gjysmëvjeçare për realizimin e buxhetit në ueb-faqet e tyre, ndërsa kjo praktikë të mospublikimit të vendimeve për shpenzimin e rezervave buxhetore vazhdon të mbetet një problem i madh.

Praktika e mospublikimit të planeve për furnizime publike, kontratave dhe dokumenteve të tenderave, vazhdon të jetë gjerësisht e përhapur në rajon. Kjo praktikë u intensifikua gjatë pandemisë me Kovid-19, kur disa furnizime publike të caktuara në rajon u vlerësuan si të paqasshme, pra u mor vendim që ato të trajtohen si sekret.⁴³ E ngjashme është situata edhe me furnizimin me pajisje mjekësore dhe vaksina në Bosnje dhe Hercegovinë. Këmbëngulja për konfidencialitetin e të dhënave që kanë të bëjnë me kontratat për furnizime publike gjatë pandemisë vazhdon pavarësisht faktit se po rrjedh procedura për disa procese gjyqësore (rasti më i famshëm është ai i quajtur „Respirator“), që janë pikërisht rezultat i sjelljes jo transparente gjatë krizës.

4.1.2. Transparenca gjatë marrjes së vendimeve vazhdon të mbetet në nivel të ulët

Transparenca e plotë e vendimeve të marra nga kryetari dhe anëtarët e Qeverisë në seanca mbetet një nga çështjet kyçe në vendet e rajonit. Publiku ende nuk ka qasje të plotë në të gjitha materialet që diskutohen gjatë seancave, dhe ende nuk ekziston praktikë e publikimit të transkriptave të seancave qeveritare. Qeveritë kryesisht e informojnë publikun për vendimet dhe përfundimet kyçe të seancave përmes kumtesave për mediat, që nuk mund të konsiderohen si të mjaftueshme për t'i kuptuar dhe për t'i kontrolluar politikat e miratuara nga Qeveria.

43 Nga çasti kur u shpall gjendje e jashtëzakonshme në Republikën e Serbisë, Qeveria solli Vendim me të cilin përcaktohet konfidencialiteti i të dhënave që kanë të bëjnë me blerjen e pajisjeve mjekësore në kohë pandemie. Me këtë u shënuan dokumentet për shpenzimin e fondeve publike për blerjen e pajisjeve mjekësore si "sekrete", e gjithashtu mundësoi realizimin e furnizimeve pa e zbatuar Ligjin për furnizime publike. Në të dhënat për çmimet individuale ose për shumat e përgjithshme të shpenzuara për pajisje mjekësore gjatë krizës për shkak të pandemisë me Kovid-19 deri më tani publiku nuk kishte qasje, ndërsa edhe vetë Vendimi me të cilin rregullohet kjo çështje nuk ka qenë i qasshëm për publikun.

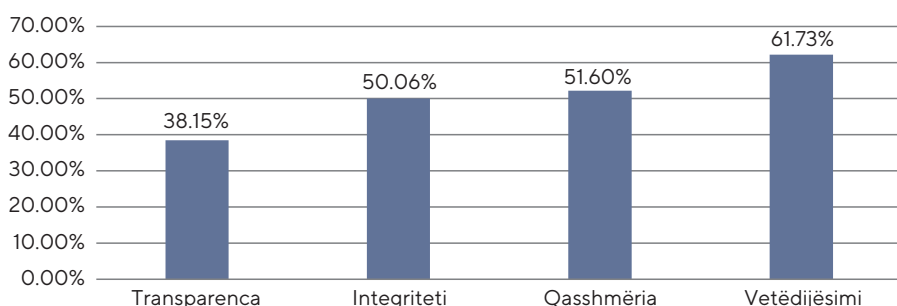
4.1.3. Qasje e penguar në informata, mungesë e dukshme e interesit për diskutime dhe konsultime publike konzistente

Institucionet ende në mënyrë arbitrare e përcaktojnë shkallën në të cilën do të zbatohet Ligji për qasje të lirë në informata. Pavarësisht nga detyrimi ligjor, një numër i madh i organeve nuk i vënë në dispozicion informatat e kërkuara. Kështu, çdo i katërti organ në rajon nuk na dha përgjigje në kërkesën për qasje të lirë në informata. 74% e tyre dorëzuan të dhëna brenda afatit ligjor, dhe 2% pas kalimit të afatit ligjor.

Institucionet ekzekutive vazhdojnë të bëjnë përpjekje të pamjaftueshme për t'i stimuluar qytetarët dhe publikun e interesuar të marrin pjesë në seanca dëgjimore dhe konsultime publike. Në këtë pjesë, i theksojmë problemet me publikimin e informatave që janë të nevojshme për zhvillimin e duhur të kësaj procedure, kryesisht thirrje për seanca dëgjimore publike, raporte të VNR-së dhe, së fundi, raporte pas seancave dëgjimore.

Pushteti ekzekutiv ende nuk e pranon rëndësinë e rrjeteve sociale si mundësi për komunikim me qytetarët. Pothuajse gjysma e institucioneve ekzekutive në rajon ende nuk kanë profil në Facebook, ndërsa 72,57% nuk përdorin Twitter.

4.2. Gjendja e qeverisjes së mirë në institucionet e pushtetit ekzekutiv në Maqedoninë e Veriut

GRAFIKU 2.
Qeveria ekzekutive

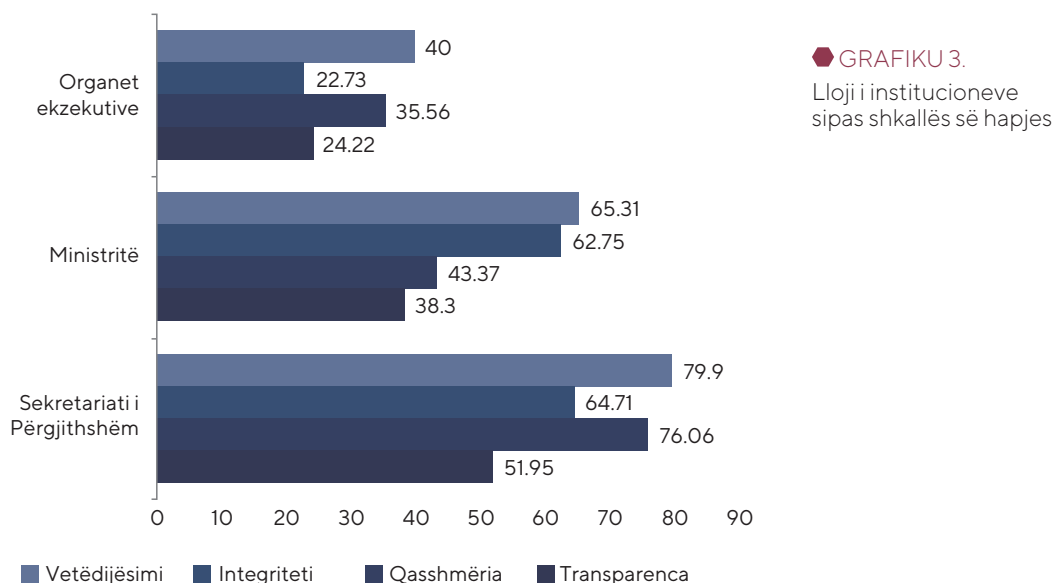
Kornizat legjislative, si dhe ato të politikave që e formojnë fushën e ndërveprimit qeveri-qytetar dhe anasjelltas, i vendosin me të vërtetë qytetarët dhe komunitetet në qendër – duke theksuar përkushtimin për të qenë të përgjegjshëm ndaj qytetarëve dhe për t'i përfshirë ata në hartimin e politikave sa më shumë që të jetë e mundur. Prandaj, shumica e rekomandimeve të përshkruara në këtë dokument kërkojnë vetëm zbatim efikas të politikave ekzistuese.

Në nëntor të vitit 2019, qeveria e miratoi Strategjinë e Transparencës të Qeverisë së Maqedonisë së Veriut (2019–2021)⁴⁴ e cili përpiqet ta përmirësojë qasjen në informata – në mënyrë proaktive, si dhe sipas kërkesës – duke miratuar masa që e mbështesin zbatimin efektiv të Ligjit për qasje të lirë në informatat me karakter publik⁴⁵ dhe duke e përmirësuar prezantimin e informatave dhe dokumenteve në ueb-faqet e të gjitha ministrive dhe agjencive ekzekutive të Qeverisë. Strategjia e transparencës gjithashtu synon t'i përmirësojë politikat e përcaktuara më parë, si politikë për publikimin e 21 dokumenteve që i detyron të gjitha ministrinë të publikojnë një paketë dokumentesh në ueb-faqet e tyre si mjet për

44 Qeveria e Maqedonisë së Veriut (2019). Strategjia për transparencë të Qeverisë së Maqedonisë së Veriut (2019–2021), nëntor 2019. Marrë nga: <https://bit.ly/39deG8a>

45 Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut. nr. 101. 22 maj 2019. Ligji për qasje të lirë në informata me karakter publik. Marrë nga: <https://bit.ly/2CVH4Qk>

të qenë llogaridhënese dhe transparente për publikun. Megjithatë, zbatimi i kësaj strategjie është shumë i kufizuar. Procesi u ndal me formimin e qeverisë së përkohshme në shkurt, përpara zgjedhjeve të paralajmëruara në prill të vitit 2020, dhe pastaj pasoi kriza e pandemisë Kovid-19, e cila gjithashtu i anuloi planet për mbajtjen e zgjedhjeve në prill të vitit 2020. Në të vërtetë, Ligji i ri për Qasjen e lirë në informatat me karakter publik, i miratuar nga Kuvendi në maj të vitit 2019, ofron një bazë të mjaftueshme për vetë-promovimin e transparencës proaktive dhe reaktive, pavarësisht nga Strategjia e transparencës.

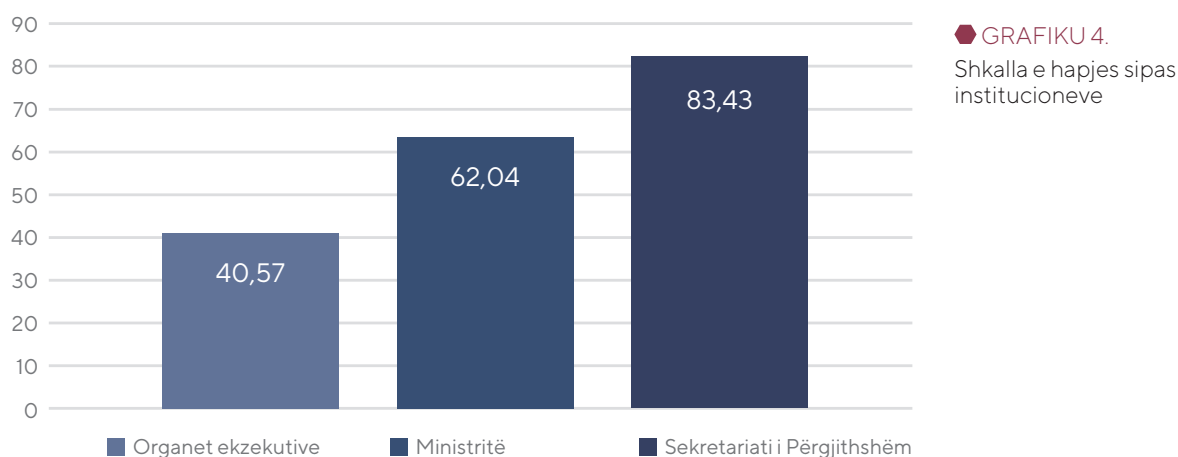
Është krijuar gjithashtu një kornizë ligjore për ta luftuar korrupsionin dhe për ta promovuar një kulturë të integritetit, e cila është përforcuar me ndryshimet e paradokohshme në ligjet përkatëse, siç shpjegohet më poshtë. Kjo kornizë përbëhet nga Ligji për parandalimin e korrupsionit dhe konfliktin e interesave⁴⁶, Ligji për lobim⁴⁷ dhe Ligji për mbrojtjen e informatorëve.⁴⁸

Megjithatë, hulumtimi i Indeksit të shkallës së hapjes tregon se rezultati i përgjithshëm i pushtetit ekzekutiv (duke përfshirë Sekretariatit e Përgjithshëm, ministritë dhe organet ekzekutive) arrin 62,01%, ndërsa efikasitetet rezultat më të lartë prej 61,73% dhe transparenca më të ulët me 38,15%. Ky ndryshim kryesisht i dedikohet rritjes së dukshme të numrit të pyetësorëve të plotësuar – sepse treguesit për matjen e efikasitetit kryesisht vërtetohen nëpërmjet pyetësorit.

46 Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut, nr. 19. Ligji për parandalimin e korrupsionit dhe konfliktit të interesit. 19 janar 2019. Marrë nga: <https://bit.ly/3jDOxVO>

47 Teksti i konsoliduar i Ligjit për lobimin. Gazeta zyrtare nr. 106 (2008). Akademika.com.mk. Marrë nga: <https://bit.ly/2OPdqic>

48 Teksti i konsoliduar i Ligjit për mbrojtjen e informatorëve. Gazeta zyrtare nr. 196 (2015). Akademika.com.mk. Marrë nga: <https://bit.ly/3OCBSZG>

GRAFIKU 4.
Shkalla e hapjes sipas institucioneve

Një vëzhgim tjetër i përgjithshëm është se ekziston një korrelacion i drejtpërdrejtë midis hierarkisë në institucione dhe rënies së rezultatit të tyre. Organet ekzekutive kanë rezultatin më të ulët sipas Indeksit. Vetëm një numër i vogël i organeve ekzekutive kanë ueb-faqe, krahasuar me ministritë, dhe organet mbështeten shumë tek organi i tyre mbikëqyrës për dukshmërinë e punës së tyre. Nga ana tjetër, Sekretariati i Përgjithshëm ka rezultatin më të lartë të përgjithshëm. Është e rëndësishme të theksohet se ky vlerësim është pjesërisht për shkak të faktit se Sekretariati i Përgjithshëm vlerësohet sipas kornizës ligjore, si njësi qendrore për koordinimin dhe kontrollin e cilësisë së qeverisë, më shpesh sesa ministritë dhe organet ekzekutive. Siç është vërejtur tashmë, korniza legjislative dhe e politikave për qeverisjen e mirë në Maqedoninë e Veriut është një bazë e mirë për monitorimin e parimeve të saj, megjithë zbatimin e vonuar - dhe meritat për cilësinë e këtyre dokumenteve i takojnë kryesisht Sekretariatit të Përgjithshëm. Nga ana tjetër, megjithatë, është e qartë se sa më e lartë që është hierarkia, aq më të mëdha janë gjasat që institucionet të investojnë burime për dukshmërinë e punës së tyre dhe marrëdhëniet me publikun.

Të dhënat në vazhdim japin një pasqyrë të rezultateve të institucioneve në secilën shtyllë, si dhe për domenet brenda shtyllave. Rezultatet janë shënuar brenda secilit nivel të qeverisjes (Sekretariati i Përgjithshëm, ministritë dhe organet ekzekutive), duke i theksuar shembujt e mirë që spikasin në grupe.

4.2.1. Transparenca (informatat organizative, buxheti dhe procedurat e furnizimeve publike)

Transparenca vlerëson qasjen në informacionin e disponueshëm dhe në sistemet e llogaridhënies

Një shkallë e caktuar e transparencës është parakusht për të vlerësuar nivelin e hapjes në çdo institucion, duke u mundësuar hulumtuesve ta vëzhgojnë ekzistencën ose mungesën e hapjes përmes mekanizmave të ndryshëm dhe praktikave të qeverisjes së mirë. Si mjeti më i lehtë për qasje, ueb-faqet janë burimi kryesor legjitim i informacionit për cilësinë e qeverisjes. Prandaj, fakti që akoma ka institucione të pushtetit ekzekutiv që nuk kanë ueb-faqe është një dobësi serioze që patjetër duhet theksuar. Ministria e sistemit politik dhe marrëdhënieve ndërmjet bashkësive (e themeluar në prill të vitit 2019) nuk kishte ueb-faqe për një kohë të gjatë pas themelimit. Por, kësaj medie vazhdojnë t'i mungojnë informata (konzistente) në gjuhën maqedonase - meqë pjesa më e madhe e përmbajtjeve publikohen në gjuhën shqipe.

Edhe pse ueb-faqet e disa prej ministrive të tjera duhet të përmirësohen, është pozitive se të gjitha kanë ueb-faqe aktive që azhurnohen rregullisht. Megjithatë, nga 33 organe ekzekutive të monitoruara, 26 kanë ueb-faqe të tyre, 3 kanë seksion të veçantë në ueb-faqet e ministrive të tyre

kompetente, ndërsa 4 nuk kanë ueb-faqe të tyre ose ndonjë seksion të veçantë në ueb-faqen e organit të tyre kompetent. Duke qenë se shumica e treguesve të Indeksit të shkallës së hapjes u referohen ueb-faqeve si burim, ky aspekt ndikon ndjeshëm në rezultatin e tyre të përgjithshëm. Kjo shpjegon pjesërisht pse performanca e përgjithshme e organeve ekzekutive të qeverisë është më e ulët se ajo e Sekretariatit të Përgjithshëm ose e ministrive.

4.2.1.1. Informata organizative

Ueb-faqja e Sekretariatit të Përgjithshëm azhurnohet rregullisht dhe ofron informacion dhe të dhëna të rëndësishme për punën e tij, me hapësirë të dukshme për përmirësim, duke i ndjekur praktikat më të mira ndërkombëtare. Seancat qeveritare shoqërohen me agjenda të publikuara më parë dhe të shoqëruara me procesverbalet e takimeve dhe komunikatat për shtyp. Për ta përmirësuar rezultatin e saj sipas informatave organizative, qeveria duhet të konsiderojë publikimin e dokumenteve që shqyrtohen dhe diskutohen gjatë mbledhjeve, si dhe procesverbalet e mbledhjeve. Nga ana tjetër, transmetimi audio/video i mbledhjeve, që do t'i mundësojë publikut ta ndjekë marrjen e vendimeve për politikën që ndikojnë drejtpërdrejt në të, do të jetë një praktikë e mirë shtesë për të cilën duhet menduar.

Përmëtepër, ueb-faqja e Sekretariatit të Përgjithshëm vlerësohet pozitivisht sepse ka një politikë qendrore për transparencë dhe për publikimin e kornizës së ligjeve dhe akteve nënligjore që e përcaktojnë fushëveprimin e saj të punës. Që nga tetori i vitit 2017, politika e transparencës e Qeverisë së Maqedonisë së Veriut është udhëhequr nga „politika për 21 dokumente“⁴⁹ e cila i obligon të gjitha institucionet e pushtetit ekzekutiv të publikojnë një pako prej „21 dokumentesh“ për përgjegjësinë e tyre para qytetarëve. Kjo politikë u zbatua me shpejtësi brenda 15 ditëve, megjithatë, në planin afatgjatë, mospunësia për të azhurnuar pjesën më të madhe të këtyre dokumenteve u vu re tek të gjitha institucionet. Politika „21 dokumente“ u pasua nga Strategjia për transparencë e Qeverisë së Maqedonisë së Veriut e miratuar në nëntor të vitit 2019, e cila gjithashtu e përfshin dhe zgjeron listën e 21 dokumenteve. Ueb-faqja e Sekretariatit të Përgjithshëm ofron detaje për kontakt për nëpunësit shtetërorë dhe njësitë, si dhe biografite dhe rrogat e nëpunësve shtetërorë. Gjithashtu i publikon planet vjetore të punës dhe raportet vjetore; megjithatë, nuk ka raportim më të shpeshtë periodik (tremujor ose gjysmëvjetor), gjë që duhet të praktikohet.

Sa i përket cilësisë së ueb-faqeve të institucioneve që janë nën juridiksionin e Sekretariatit të Përgjithshëm, të gjitha ministritë (përveç Ministrisë së kulturës) janë vlerësuar pozitivisht për shkak të azhurnimit të shpeshtë të ueb-faqeve të tyre, ndërsa **Ministria e vetëqeverisjes lokale dallohet si shembull negativ për shkak të mjeteve të tyre jofunksionale të kërkimit që nuk ka ndryshuar nga monitorimi i fundit.** Numri i ueb-

• • • • • • • • • •

23.5% e organeve ekzekutive të monitoruara nuk kanë ueb-faqen e tyre ose një seksion të caktuar në ueb-faqen e ministrive që udhëheqin me punën e tyre.

• • • • • • • • • •

49 Mançevski: Lista e dokumenteve të cilat ministritë janë të detyruara t'i publikojnë në ueb-faqe 31.10.2017. Marrë nga: <https://vlada.mk/node/13604>

faqeve zyrtare midis institucioneve ekzekutive me mjete funksionale të kërkimit është 20 nga gjithsej 26 organe që aktualisht kanë ueb-faqe (nga një mostër prej 33 institucionesh që u monitoruan). Të gjitha ministritë, si dhe shumica e institucioneve ekzekutive, i publikojnë biografitë e drejtorëve të tyre (13) si dhe skemat organizative (25), por megjithatë, shumë më pak institucione publikojnë informata për fushëveprimin e tyre të punës. 87,5% e ministrive dhe 100% e organeve ekzekutive që kanë ueb-faqe nuk publikojnë informata për vëllimin e punës së institucioneve përkatëse. Informacioni për rrogat e nëpunësve shtetërorë mungon në 14 ministri dhe 32 organe ekzekutive (nga mostra janë këto të dhëna i publikon vetëm Sekretariati për çështje evropiane), si dhe detajet e azhurnuara të kontaktit për nëpunësit shtetërorë - 3 ministri dhe 11 organe ekzekutive. Krahasuar me matjen paraprake, është vënë re se institucionet e kanë përmirësuar zbatimin e politikës për „21 dokumente“.

Disa nga dokumentet që institucionet janë të detyruara t'i publikojnë sipas „politikës për 21 dokumente“ janë programet e tyre të punës, si dhe raportet për realizimin e tyre. Kështu, 75% e ministrive (Ministria e financave, Ministria e vetëqeverisjes lokale si dhe Ministria e drejtësisë janë kampionë absolut në këtë tregues meqë kanë publikuar planet e tyre të punës për tre vite me radhë) dhe 26% e organeve ekzekutive publikojnë programe vjetore të punës, ndërsa 4% e ministrive dhe 30% e organeve ekzekutive publikojnë raporte vjetore për realizimin e këtyre programeve. Megjithatë, raportet tremujore ose gjashtëmujore publikohen rrallë: sa i përket ministrive, Ministria e financave dhe Ministria e mbrojtjes publikojnë raporte më shpesh; ndërsa sa i përket organeve ekzekutive 8% e tyre veçohen si shembull i mirë.

4.2.1.2. Buxheti

Publikimi i informacionit relevant fiskal në kohë dhe në mënyrë të organizuar është një pjesë e rëndësishme e përgjegjësisë publike të institucionit dhe sigurisht kontribuon në uljen e korrupsionit, si dhe në sigurimin e pjesëmarrjes efektive të qytetarëve në procesin e buxhetimit. Sekretariati i Përgjithshëm prezantoi Mjetin e llogaridhënies për shpenzimet e bartësve të funksioneve publike për të mundësuar mbikëqyrjen publike të shpenzimeve të nëpunësve publikë dhe për ta zvogëluar keqpërdorimin e fondeve publike dhe korrupsionin, i cili planifikohet të azhurnohet më tej me Strategjinë për transparencë.⁵⁰ Buxheti i shtetit është në dispozicion në format të hapur, ndërsa buxheti qytetar, i cili është pjesë e buxhetit të shtetit dhe e përfaqëson atë dhe përbërjen e borxhit publik, ndër të tjera në një mënyrë të kuptueshme, është publikuar gjithashtu në ueb-faqen e Ministrisë së financave. Sekretariati i Përgjithshëm edhe pse nuk është i obliguar me Ligjin për buxhetin dhe përgjegjësinë fiskale, duhet të konsiderojë angazhimin dhe konsultimin me publikun gjatë përgatitjes së buxhetit shtetëror, si dhe të publikojë në ueb-faqe informata për shpenzimin e rezervave buxhetore.

Sa i përket ministrive, **Ministria për sistem politik dhe marrëdhënie mes bashkësive** është e vetmja që nuk publikon plan financiar, ndërsa të gjitha ministritë e tjera e publikojnë atë në mënyrë të kuptueshme. Sa i përket raportimit, 31,5% e ministrive publikojnë raporte periodike, si dhe llogari përfundimtare për shpenzimet e tyre. Organet ekzekutive kanë përmirësuar dukshëm rezultat në këtë nën-domen, sepse 69% e tyre publikojnë plane financiare vjetore dhe vetëm 60% e tyre paraqiten në mënyrë të kuptueshme. Sa i përket raportimit, 12% publikojnë raporte financiare periodike në ueb-faqet e tyre dhe 54,5% i publikojnë llogaritë e tyre përfundimtare.

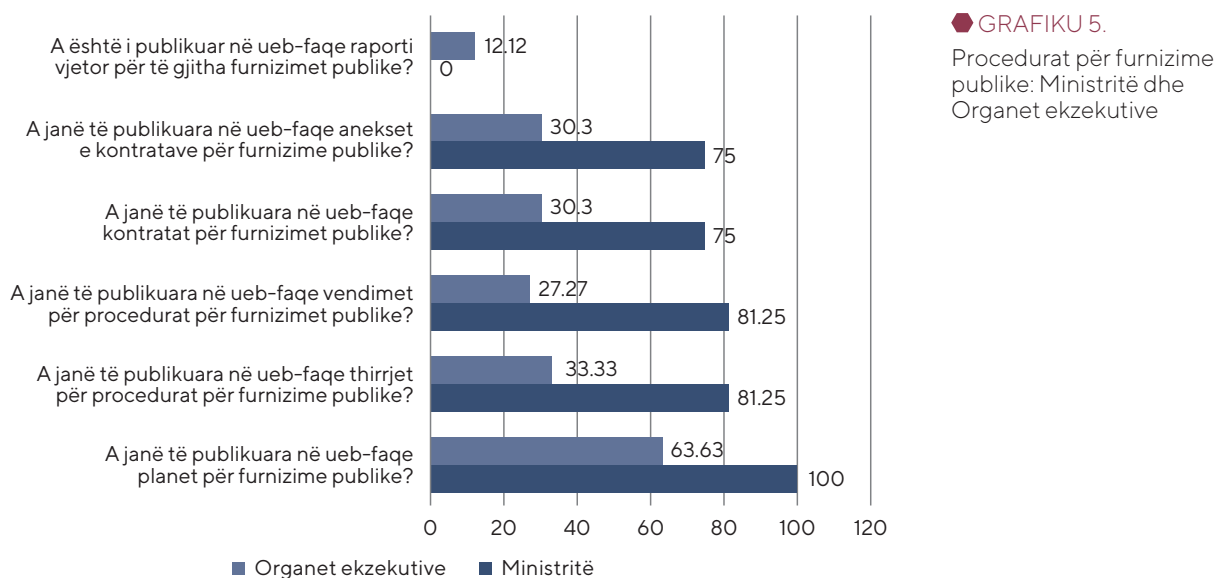
4.2.1.3. Procedurat për furnizime publike

Sekretariati i Përgjithshëm përmbush 11 nga 13 treguesit nën këtë nën-domen, kurse dobësitë gjenden kryesisht në vlerësimin e dispozitave ligjore sipas praktikave më të mira ndërkombëtare. Sekretariati

50 Mjeti për llogaridhënie për shpenzimet e bartësve të funksioneve publike. Marrë nga: <https://vlada.mk/node/18865?ln=en-gb>

i Përgjithshëm është vlerësuar pozitivisht në lidhje me publikimin e planeve, thirrjeve, vendimeve dhe kontratave dhe anekseve për furnizimet publike në ueb-faqen e tij. Qasja në ofertat kryesore dhe kontratat e lidhura që mundëson kontroll nga publiku si dhe ekzistimi i një portali të veçantë për furnizimet publike paraqet një zhvillim pozitiv në nëndomenin e furnizimeve publike. Në mënyrë që të përmirësohet procedura e furnizimeve publike dhe të zvogëlohet mundësia e keqpërdorimit të fondeve, nëpunësit për furnizimet publike duhet të jenë të detyruar të paraqesin fletë-pronësi dhe ofertuesit duhet të jenë të detyruar ta deklarojnë pronësinë e tyre në procedurat e furnizimeve publike. Nevoja për të krijuar një „regjistër të hapur, publik të pronarëve përfundimtarë” është gjithashtu një rekomandim i theksuar në raportin e Mekanizmit Ndërkombëtar të Raportimit (MNR) të Partneritetit për Qeveri të Hapur (PQH), që do ta zvogëlojë ndjeshëm keqpërdorimin e ofertave të furnizimeve publike dhe të sigurohet konkurrencë e ndershme ndërmjet ofertuesve.⁵¹ Nga ana tjetër, Ligji për furnizimet publike vlerësohet pozitivisht për kufizimin e përzgjedhjes së njëanshme, mbrojtjen e të drejtës së ofertuesve të pasuksesshëm për të inicuar rishikim zyrtar të vendimeve të furnizimeve dhe për ndalimin e kompanive të dënuara për rryshfet për të marrë pjesë në ofertat e ardhshme për furnizimeve.

Byroja për Furnizimet Publike është i vetmi institucion që është i detyruar t’i publikojë dokumentet në lidhje me procedurat e furnizimeve publik përmes Sistemit elektronik për furnizimet publike, edhe pse si praktikë e mirë, institucionet pritet të sigurojnë qasje në to. Strategjia për transparencë adreson një përcaktim të veçantë strategjik për të lidhur të dhënat në ueb-faqet e ministrive dhe organeve të tjera me ato që shfaqen në Sistemin elektronik për furnizime publike brenda kapitullit për Transparencën aktive.⁵² Tabela më poshtë ilustron shkallën në të cilën ministrinë dhe organet ekzekutive i përmbushin treguesit që e vlerësojnë zbatimin e tyre në procedurat për furnizimet publike. Ka një përmirësim të përgjithshëm të performancës edhe të ministrive dhe organeve ekzekutive, me përjashtim të publikimit të raporteve vjetore. Në të dy nivelet ka një rënie të numrit të institucioneve të cilat publikojnë raporte vjetore për furnizimet publike. Edhe pse nuk është obligim ligjor, kjo paraqet një praktikë të mirë ndërkombëtare dhe institucionet duhet ta konsiderojnë miratimin e saj. Gjithashtu, ministrinë kanë rezultate më të mira se sa organet ekzekutive sa i përket hapjes për procedurat e tyre për furnizime publike.

51 Mekanizmi i Pavarur i Raportimit (MPR): Raporti për Republikën e Maqedonisë së Veriut 2018-2020. Partneriteti për Qeveri të Hapur. Marrë nga: <https://bit.ly/30yquOn>

52 Qeveria e Republikës së Maqedonisë së Veriut (2019). Strategjia për transparencë e Qeverisë së Maqedonisë së Veriut (2019-2021). Nëntor 2019. Marrë nga: <https://bit.ly/39deG8a>

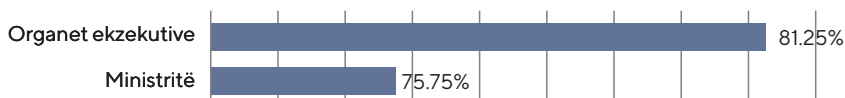
4.2.2. Qasshmëria (qasje në informata, ndërveprimi me qytetarët dhe konsultimet publike)

Qasshmëria e vlerëson shkallën në të cilën e drejta për qasje në informata është e garantuar nga ligji dhe në praktikë, si dhe cilësinë e mekanizmave për angazhimin dhe konsultimin me publikun në proceset e hartimit të politikave.

4.2.2.1. Qasje në informata

Qasje në informata është shtylla e dytë më e fortë sipas rezultateve të përgjithshme të institucioneve të pushtetit ekzekutiv me 51,06% për qind të përmbushjes së treguesve. Edhe pse Sekretariati i Përgjithshëm kryesisht vlerësohet për cilësinë e kornizës ligjore që e garanton të drejtën e qasjes në informata (duke mos i anashkalluar as praktikat e kësaj njësie), rezultatet e ministrive dhe organeve ekzekutive mbështeten plotësisht në shkallën në të cilën ato i praktikojnë dispozitat ligjore dhe standardet ndërkombëtare të monitoruara përmes Indeksit të shkallës së hapjes.

Ligji për qasje të lirë në informatat me karakter publik i Maqedonisë së Veriut renditet i 23-ti nga 129 vendet e renditura përmes Renditjes globale të së drejtës për qasje në informata.⁵³ Si i tillë, ai siguron një bazë solide për të garantuar dhe mbrojtur të drejtën për qasje në informata, si në mënyrë aktive ashtu edhe në atë reaktive, gjë që po ashtu vlerësohet pozitivisht sipas Indeksit të shkallës së hapjes. Treguesit e vetëm për vlerësimin e kornizës legjislative, sipas të cilëve Ligji për qasje të lirë në informatat me karakter publik i Maqedonisë së Veriut mbetet prapa, është koha e pritjes 20-ditore për përgjigje nga poseduesit e informatave me karakter publik. Kjo konsiderohet si një periudhë e gjatë pasi institucionet zakonisht përgjigjen në ditën e fundit të afatit ose pas përfundimit të afatit, gjë që shpesh ndikon në rëndësinë e informatave dhe të dhënave që janë të ndjeshme në kohë. Praktikata më të mira ndërkombëtare dhe rajonale sugjerojnë një kohë pritjeje në intervalin prej 7 deri në 15 ditë, prandaj, Ligji përkatës duhet të ndryshohet për ta zvogëluar kohën e pritjes. Për sa i përket praktikës, një dobësi e madhe që vërehet në të gjitha llojet e institucioneve të pushtetit ekzekutiv është mospublikimi në ueb-faqe i informatave për të cilat është mundësuar qasje nëpërmjet Kërkesës për qasje të lirë në informata publike. Vetëm 5 nga ministritë e monitoruara dhe 8 organe ekzekutive i publikojnë përgjigjet e tyre ndaj kërkesave për qasje në informata.

GRAFIKU 6.
Kërkesat e përgjigjura për qasje në

90% e institucioneve të monitoruara kanë profile zyrtare në Fejsbuk dhe 24% nga to kanë profile zyrtare në Tuitër.

53 Vlerësim i të drejtës globale për informata. Marrë nga: <https://bit.ly/39dSaw3>

Për të vlerësuar përgjigjen e institucioneve të synuara, Metamorfozis dërgoi kërkesa për qasje në informata në të gjitha 50 institucionet dhe 78% u përgjigjën në kohë. Në mesin e institucioneve të cilat nuk iu përgjigjën kërkesës tone janë tre ministri (Ministria e shëndetësisë, Ministria e bujqësisë dhe Ministria për sistem politik dhe marrëdhënie mes bashkësive) dhe tetë organe ekzekutive. Edhe pse vlerësimi i përgjithshëm i organeve ekzekutive në Indeksin e shkallës së hapjes është më i ulët se ai i ministrive, nuk kishte dallime të konsiderueshme në shkallën e përgjigjes midis dy niveleve të institucioneve.

Të gjitha ministrinë (93.75%), përveç Ministrisë për sistem politik dhe marrëdhënie mes bashkësive, kanë një hapësirë të veçantë në ueb-faqet e tyre për kërkesat për qasje në informata dhe të njëjtat ministri publikojnë një listë të azhurnuar të informatave me karakter publik që ato i posedojnë. Ministria e kulturës është e vetmja ministri me vlerësimin zero sipas këtyre dy treguesve. Krahasuar me vitin e kaluar kur 66,6% e ministrive kanë raportuar se nuk kanë punonjës të trajnuar për kërkesat, këtë vit ka një përmirësim të ndjeshëm në këtë aspekt dhe numri i ministrive që kanë trajnuar punonjës është 11 (68,75%).

Sa i përket organeve ekzekutive, ka një rritje të ndjeshme të numrit të organeve ekzekutive që kanë një seksion të veçantë në ueb-faqen e tyre për kërkesat për qasje në informata (nga 39% vitin e kaluar në 75,75% në vitin 2020) dhe po aq institucione kanë një listë të azhurnuar të informatave me karakter publik në ueb-faqet e tyre. Numri i vogël i punonjësve të trajnuar për kërkesat e këtilla është gjithashtu i dukshëm në organet ekzekutive, ku vetëm një institucion (3%) ka raportuar se ka ndjekur trajnim në këtë temë.

4.2.2.2. Ndërveprimi me qytetarët

Një dimension tjetër i qasshmërisë që e monitoron Indeksi i shkallës së hapjes nën shtyllën e qasshmërisë është shkalla në të cilën institucionet e lehtësojnë ndërveprimin dhe ofrimin e shërbimeve për qytetarët. Natyra e këtij dimension i vendos në pozitë qendrore ueb-faqet dhe mjetet tjera online dhe kjo nuk është ndër cilësitë e tyre më të forta.

Në vitin 2019 Qeveria e Maqedonisë së Veriut miratoi një Strategji të komunikimit, e cila, midis elementeve të tjera, përcakton një Kod të etikës për punonjësit e marrëdhënies me publikun (PR) dhe e standardizon mënyrën e transmetimit të mesazheve. Strategjia, midis dispozitave të tjera, e udhëzon personelin për marrëdhënie me publikun që të mos i keqpërdorë profilet zyrtare në rrjetet sociale të institucionit për promovim të partisë, duke përdorur gjuhë fyese dhe urrejtjeje. Rrjetet sociale kontribuojnë në lehtësimin e komunikimit dhe ndërveprimin me publikun, por megjithatë, në asnjë mënyrë nuk e plotësojnë mungesën e ueb-faqeve. 45 nga institucionet e monitoruara kanë profile zyrtare në Facebook dhe 12 prej tyre kanë llogari në Twitter. Edhe pse praktika e përdorimit të profileve personale si profile zyrtare në rrjetet sociale në vend po bie ngadalë, ajo është akoma e përhapur gjerësisht. Problemi kryesor me këto profile është se ato pushojnë të shërbejnë si burime informacioni dhe bashkëveprimi me institucionet përkatëse sapo të skadojnë kontratat e punës së këtyre zyrtarëve dhe, si të tilla, ato nuk përmbajnë informata më të vjetra mbi zhvillimin e ngjarjeve në institucione.

Kanalet drejtpërdrejt të komunikimit në ueb-faqe që mundësojnë qytetarëve të shprehin shqetësime dhe të bëjnë ankesa janë më të thjeshta dhe më të lehta për t'u përdorur dhe mund të inkurajojnë ndërveprim më të shpeshtë me qytetarët. Megjithatë, ueb-faqja e Sekretariatit të Përgjithshëm nuk e ofron këtë shërbim, e as ueb-faqet e shumicës së ministrive dhe organeve ekzekutive. Në fakt, vetëm 43,75% e ministrive dhe 51,51% e organeve ekzekutive ofrojnë kanal të drejtpërdrejt të komunikimit në ueb-faqet e tyre.

Sa i përket lehtësimin të shërbimeve publike, qeveria së fundmi promovoi një portal në internet të e-shërbimeve, i quajtur www.uslugi.gov.mk i cili shërben si një regjistër i, aktualisht, 791 shërbimeve

publike të ofruara nga 1288 institucione me udhëzime të qarta për qasje në to ose mundësi të drejtpërdrejtë për qasje në to përmes internetit. Ky mjet i rëndësishëm luan një rol kryesor në lehtësimin e ndërveprimit me institucionet dhe i bën ato të orientuara drejt shërbimeve dhe lehtësisht të arritshme – të gjitha këto janë tipare të qeverisjes së mirë. Sa i përket institucioneve të mbetura, 68,75% e ministrive dhe 3% e organeve ekzekutive ofrojnë lista të e-shërbimeve publike që ato i ofrojnë.

4.2.2.3. Konsultimet publike

Ekziston një gamë e gjerë e politikave që i rregullojnë dhe i udhëzojnë institucionet në nivelin qendror se si të përfshihet publiku në proceset e vendimmarrjes, por megjithatë zbatimi i tyre nuk është konsekuent. Mjeti kryesor për konsultimin elektronik publik që përdoret nga pushteti ekzekutiv në Maqedoninë e Veriut është Regjistri i Vetëm Elektronik Kombëtar i Dispozitave (RVEK). Të gjitha institucioneve qeveritare u kërkohet t'i publikojnë llogaritë në RVEK dhe në ueb-faqet e tyre zyrtare për konsultimet publike për të paktën 20 ditë para se të kalojnë në procedurë qeveritare. Reagimet e mbledhura gjatë periudhës së konsultimit gjithashtu përmbledhen në raportet e Vlerësimit të Ndikimit Rregullator (RIA) të ministrive që i propozojnë ato, me shpjegim pse pranohen ose nuk pranohen rekomandimet. Në fakt, konsultimet publike dhe vlerësimi i ndikimit i plotësojnë proceset dhe të dyja synojnë krijimin e politikave të përgjegjshme të bazuara në prova. Detyrimi dhe udhëzimet se si të zbatohen të dy proceset rrjedhin kryesisht nga Rregullorja e Punës e Qeverisë së Republikës së Maqedonisë së Veriut (neni 71)⁵⁴ dhe një numër aktesh nënligjore të tjera, të tilla si Metodologjia e Vlerësimit të Ndikimit Rregullator (2013)⁵⁵, Kodi i Praktikave të Mirë për Pjesëmarrjen e Shoqërisë Civile në Proceset e Hartimit të Politikave⁵⁶, Rregullorja për Organizimin e Konsultimeve Publike gjatë Fillimit të Procesit Legjislativ.⁵⁷

Sipas Raportit vjetor për zbatimin e Vlerësimit të Ndikimit Rregullator, nga 134 propozimligje të propozuara nga qeveria, që i nënshtrohen një vlerësimi të tillë (duke mos i përfshirë propozim-ligjet e miratuara me procedurë të shkurtuar ose urgjente, për të cilat nuk kërkohet t'i nënshtrohen vlerësimit), me këtë procedurë janë përpunuar 121 ose 90,29% propozim-ligje. Megjithatë, keqpërdorimi i klasifikimit të rregullativës sipas procedurës së shkurtuar ose urgjente, është akoma evident.

Për shkak të ekzistencës së një platforme qendrore siç është RVEK, të gjitha ministrinë janë vlerësuar pozitivisht për ofrimin e mundësisë për të kryer konsultime online. Ministria për systemin politik dhe marrëdhëniet mes bashkësive nuk dëshmoi që ka realizuar çfarë do konsultimesh gjatë vitit në fjalë. Hulumtimi ynë zbuloi se midis ministrive, **Ministria e Shoqërisë Informatike dhe Administratës është e vetmja që ofron një seksion të veçantë në ueb-faqen e saj me informacionin e nevojshëm për debate publike duke siguruar një link të drejtpërdrejtë për te RVEK.** Ministrinë zakonisht publikojnë thirrje për debate publike në ueb-faqet e tyre (56,25%), si dhe shumica ose të gjitha i publikojnë raportet e vlerësimit të ndikimit rregullator (50%) por megjithatë, planet vjetore për debate publike nuk janë publikuar. Sipas udhëzimeve për zhvillimin e planeve strategjike, pritet që institucionet t'i rendisin ligjet që do të duhet të ndryshohen ose ligjet e reja që do të duhet të miratohen për t'i

54 Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut. nr. 36. 17 mars 2008. Faq. 15. Rregullorja e punës së Qeverisë së Republikës së Maqedonisë. Qeveria e Republikës së Maqedonisë së Veriut. <https://bit.ly/30ChGqG>

55 Metodologjia për vlerësimin e ndikimit rregullator. Ministria për shoqëri informatike dhe administratë 30 korrik 2013. <https://bit.ly/30Ci6gK>

56 Kodi i praktikave të mira për pjesëmarrjen e shoqërisë civile në procesin e krijimit të politikave. Departamenti për ndërveprimin e Qeverisë me organizatat e shoqërisë civile 22 korrik 2011. Marrë nga: <https://bit.ly/30t6Pzo>

57 Rregullorja për organizimin e konsultimeve publike në fillim të procesit legjislativ. Kabineti i një ministri pa portofol përgjegjës për transparencën, llogaridhënien dhe komunikimin . 19 shkurt 2019. Marrë nga: <https://bit.ly/39eFO6S>

mbështetur planet strategjike⁵⁸. Megjithatë, mosesesi për t'i planifikuar konsultimet për ndryshimet e ardhshme të politikave gjithashtu tregon mungesë të efikasitetit në planifikimin afatgjatë të proceseve të hartimit të politikave. Raportet mbi konsultimet e kryera nuk janë publikuar në ueb-faqet e ministrive, por ato janë integruar në raportet e vlerësimit të ndikimit rregullator. Raporti i BE-së për progresin e vendit vë në dukje një përmirësim të lehtë në cilësinë e raporteve të ndikimit rregullator, por thekson se ekziston një ngecje e madhe me vlerësimet e ndikimit buxhetor, të cilat ose mungojnë ose nuk janë të plota.⁵⁹

Në përgjithësi, qytetarëve u mungon informacioni kthyes për atë se si pjesëmarrja e tyre në hartimin e politikave dhe në proceset e konsultimit ka ndikuar në politikat reale, dhe gjithashtu u mungon informacioni në kohë dhe efektiv për mundësitë për t'u përfshirë në procese të tilla. Nga ana tjetër, organizatat e shoqërisë civile në Maqedoninë e Veriut luajnë një rol të rëndësishëm në stimulimin dhe mbështetjen e drejtpërdrejtë të rritjes demokratike të institucioneve. Përveç pjesëmarrjes së tyre të përkushtuar në këto procese, organizatat e shoqërisë civile shpesh ofrojnë mbështetje për institucionet duke organizuar ngjarje të konsultimit publik për të kontribuar në politika më të përgjegjshme. Një proces shumë pjesëmarrës i hartimit të politikave në të cilin është e përfshirë Maqedonia e Veriut dhe i përmirëson vazhdimisht proceset dhe rezultatet e saj është iniciativa e Partneritetit për Qeveri të Hapur (PQH). Konsultimet publike, gjegjësisht procesi i krijimit të Planeve aksionale të PQH është në përmirësim të vazhdueshëm, si dhe detyrimet që rrjedhin prej tyre. Në vitin 2019, u formua Këshilli i Koordinimit dhe Monitorimit të Partneritetit për Qeveri të Hapur për të prezantuar një qasje strukturore në proceset e PQH duke e maksimizuar pjesëmarrjen dhe angazhimin, si dhe monitorimin dhe udhëheqjen e zbatimit të planeve aksionale.

E plotësuar me këto evente, në vitin 2020 u krijua edhe platforma nacionale qeveri të hapur me mbështetje të Projektit të USAID për pjesëmarrje qytetare. Kjo Platformë Këshillit, Rrjetit të OshC-ve, si dhe institucioneve dhe publikut të gjerë u mundëson që në mënyrë të drejtpërdrejtë të kyçen në procesin e konsultimeve publike dhe në mënyrë të drejtpërdrejtë ta ndjekin shkallën e implementimit të gjitha detyrimeve për PQH. Gjithashtu, publikut më të gjerë i mundëson të parashtojë pyetje dhe komente që kanë të bëjnë me masa konkrete të planit aksional – dhe në këtë mënyrë shërben si një mjet të vlefshëm për pjesëmarrje të publikut dhe ndërveprim me qytetarët.

4.2.3. Efikasiteti (raportimi, monitorimi dhe evaluimi i planifikimit strategjik)

Efikasiteti është një vlerësim i përkushtimit të institucioneve për të planifikuar dhe mësuar nga proceset aktuale dhe për t'i përmirësuar ato përmes sistemeve të vendosura të monitorimit, vlerësimit dhe mësimit – duke përdorur qëllime/tregues kyç gjatë planifikimit strategjik dhe raportimit

Parimet e qeverisjes së mirë të mbuluara nga „efikasiteti” – siç janë disponueshmëria e mjeteve për bashkëveprim me publikun dhe përfshirja e tij në proceset e hartimit të politikave, si dhe vlerësimi i ndikimit rregullator – ndikojnë ndjeshëm në performancën e institucioneve. Këto mjete u ofrojnë autoriteteve informata kthyesë për atë se cilat janë pritshmëritë e publikut, por edhe për ndikimin e mundshëm të vendimeve dhe aktiviteteve të nivelit të lartë. Monitorimi i zbatimit të politikave, si dhe konsultimi publik proaktiv janë pjesë e të njëjtit grup të zhvillimit të politikave të përgjegjshme të bazuara në prova.

58 Udhëzues për mënyrën, përmbajtjen dhe formën e përgatitjes së planeve strategjike të ministrive dhe organeve të tjera të administratës shtetërore. Qeveria e Republikës së Maqedonisë së Veriut. 19 maj 2005. Marrë nga <https://bit.ly/39gJQvr>

59 Maqedonia e Veriut 2020 Raport. Komisioni Evropian. 6 tetor 2020. Marrë nga: <https://bit.ly/3i61AzM>

Në këtë shtyllë, vëmendje e veçantë i kushtohet disponueshmërisë së mekanizmave sistematikë që e vlerësojnë rregullisht ndikimin, shpenzimet dhe efektet e politikave dhe si të tilla shërbejnë për të zhvilluar plane strategjike për të ardhmen, duke u mbështetur në të dhëna si prova. Në fakt, kjo është identifikuar si një nga sfidat që Strategjia për Reforma të Administratës Publike (2018-2020) synon ta adresojë, duke e nënvizuar mungesën e të dhënave për sukseset dhe sfidat në zbatimin e politikave.⁶⁰ Prandaj, është një sfidë të mbahen rezultatet e politikave të suksesshme ose të shmangen ndryshimet e panevojshme të ligjeve, të cilat shpesh shkaktojnë pasiguri ligjore, pasi bëhet e vështirë të ndiqen ndryshimet e shpeshta. Nevoja për "përdorim administrativ dhe të qëndrueshëm të të dhënave" si dhe nevoja për të përmirësuar planifikimin e politikës së bazuar në prova, gjithashtu, është theksuar edhe në Raportin e progresit të vendit të BE-së.⁶¹

Rregullorja e punës ofron udhëzime të përgjithshme për të cilat ministrinë duhet t'i raportojnë qeverisë, por nuk japin përshkrim të hollësishëm të strukturës dhe përmbajtjes. Sekretariati i Përgjithshëm e ndjek një kornizë monitorimi dhe vlerësimi, sipas së cilës ata e planifikojnë dhe e raportojnë punën e tyre në bazë vjetore. Sa i përket institucioneve të tjera, 81,25% e ministrive dhe 39,4% e organeve ekzekutive raportojnë se përdorin tregues të suksesit në planifikimin dhe raportimin e punës së tyre.

Janë bërë përpjekje të konsiderueshme për ta përmirësuar procesin e planifikimit strategjik dhe për të monitoruar dhe vlerësuar atë në mënyrë sistematike duke krijuar një kornizë të politikave që e udhëheq procesin. Disa nga këto politika përfshijnë Reformën e Administratës Publike (2018-2020)⁶², Udhëzimin për mënyrën, përmbajtjen dhe formën e përgatitjes së planeve strategjike të ministrive dhe organeve të tjera të administratës shtetërore⁶³, Doracakun mbi rolin e Sekretariatit të Përgjithshëm në procesin e hartimit dhe monitorimit të politikave⁶⁴. Megjithatë, dështimi i institucioneve për të raportuar vazhdimisht për zbatimin e tyre është tregues se qeveria ende nuk ka arritur të kapërcejë sfidën. Është e domosdoshme të forcohet roli i Sekretariatit të Përgjithshëm si një organ qendror për koordinimin dhe kontrollin e cilësisë për ta monitoruar zbatimin e këtyre udhëzimeve.⁶⁵

4.2.4. Integriteti (kodi i sjelljes etike, parandalimi i konfliktit të interesave dhe rregullat e lobimit)

Integriteti i vlerëson mekanizmat për parandalimin e konfliktit të interesave, rregullimin e lobimit, si dhe ekzistencën e një kodi etik për udhëzimin dhe sanksionimin e sjelljes së nëpunësve shtetërorë dhe administratës publike. Integriteti paraqet një ndërthurje të vlerave të individit dhe institucioni

Integriteti paraqet një ndërthurje të vlerave të individit dhe institucionit dhe si i tillë është e vështirë të përcaktohet dhe kontrollohet. Megjithatë, ekzistenca e instrumenteve për udhëheqjen dhe zbatimin e pajtueshmërisë dhe sanksioneve është e një rëndësie të madhe për ta rregulluar integritetin sa më shumë. Këto janë instrumente të tilla si politikat e integritetit, kodi i sjelljes etike dhe mbrojtja e informatorëve që vërehen në këtë kolonë si mjete me të cilat mund të parandalohet dhe të kontrollohet keqpërdorimi i pushtetit.

60 Maqedonia e Veriut 2019 Raport. Komisioni Evropian. 29 maj 2019. Marrë nga: <https://bit.ly/3hrJxkr>

61 Maqedonia e Veriut 2020 Raport. Komisioni Evropian. 6 tetor 2020. Marrë nga: <https://bit.ly/3i61AzM>

62 Strategjia për reforma të administratës publike 2018-2022. Ministria për shoqëri informatike dhe administratë. Shkurt 2018. Marrë nga: <https://bit.ly/2OMuu8o>

63 Udhëzues për mënyrën, përmbajtjen dhe formën e përgatitjes së planeve strategjike të ministrive dhe organeve të tjera të administratës shtetërore. Qeveria e Republikës së Maqedonisë së Veriut. 19 Maj 2005. Marrë nga <https://bit.ly/39gJQvr>

64 Doracak për rolin e Sekretariatit të Përgjithshëm në procesin e krijimit dhe zbatimin të politikave. Ministria për shoqëri informatike dhe administratë. Qershor 2019. Marrë nga: <https://bit.ly/3fRDVzn>

65 Governance at a glance. Organizata për zhvillim dhe bashkëpunim ekonomik. 7 korrik 2020. Marrë nga: <https://bit.ly/2ZM0AYh>; Maqedonia e Veriut 2020 Raport. Komisioni Evropian. 6 tetor 2020. Marrë nga: <https://bit.ly/3i61AzM>

Korrupsioni perceptohet si një problem serioz në shoqërinë maqedonase; në fakt, ai renditet si problemi i tretë më i rëndësishëm në vend pas problemeve socio-ekonomike siç janë papunësia dhe shpenzimet e larta të jetesës. Si i tillë, njohja e korrupsionit si një problem serioz për shoqërinë ndikon gjithashtu në perceptimin negativ të së ardhmes që e pret vendin.⁶⁶ Korniza ligjore për parandalimin dhe luftimin e korrupsionit përbëhet nga Ligji për parandalimin e korrupsionit dhe konfliktin e interesave⁶⁷, Ligji për lobim⁶⁸ dhe Ligji për mbrojtjen e informatorëve.⁶⁹ Në përgjithësi vlerësohet si një kornizë e shëndoshë ligjore në letër, por me zbatim të dyshimtë, duke pasur parasysh zbatimin e tij selektiv dhe ndryshimet e shpeshta që i ka pësuar.⁷⁰ Sekretariati i Përgjithshëm raporton se ka mbajtur trajnime për punonjësit e tij për mbrojtjen e informatorëve gjatë vitit 2020, por nga ana tjetër, ende nuk ka të dhëna ose raporte mbi zbatimin real të këtyre ligjeve që mund ta sigurojnë efikasitetin e tyre.

Si pjesë e kornizës ligjore dhe të politikave për parandalimin dhe zvogëlimin e korrupsionit, ekziston Kodi etik për sjelljen e anëtarëve të qeverisë dhe bartësve të funksioneve publike të emëruar nga qeveria, si dhe një Kod i veçantë për nëpunësit administrativë.⁷¹ I pari u ndryshua dhe u plotësua në vitin 2019 dhe u zgjerua për t'i përfshirë marrëdhëniet e lobimit dhe për të siguruar trajnim për të gjithë aktorët relevantë, në përputhje me raundin e pestë të vlerësimit nga Grupi i Shteteve kundër Korrupsionit (GRECO).⁷² Kodi i sjelljes etike është publikuar në ueb-faqen e qeverisë dhe i rregullon çështjet e konfliktit të interesave, përdorimin e pronës shtetërore, dhuratat dhe shërbimet. Ekzistojnë mekanizma të qartë se si duhet të zbatohet, si dhe një përcaktim i qartë i procedurave se si duhet të veprohet nëse shkelet kodi. Deri më tani, nuk është publikuar asnjë raport ose të dhëna për zbatimin e tyre, kështu që rëndësia e tyre në parandalimin ose zvogëlimin e korrupsionit nuk është dokumentuar ende.

Është praktikë e mirë që fletë-pronësitë e anëtarëve të qeverisë janë gjithashtu në dispozicion në ueb-faqen e qeverisë, edhe pse detyrimi ligjor përcakton vetëm publikimin e tyre në ueb-faqen e Komisionit Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit. Megjithatë, mënyra se si regjistrohen aktualisht fletë-pronësitë nuk mundëson një pasqyrë afatgjatë të mënyrës se si pronësia dhe interesat e pasurive ndryshojnë gjatë shërbimit publik të anëtarëve të qeverisë ose pas përfundimit të marrëdhënies së tyre të punës. Të dhënat hiqen nga ueb-faqja kur përfundojnë kontratat e punës së nëpunësve publikë. Përveç ruajtjes së këtyre të dhënave dhe çdo ndryshimi të mundshëm në statusin e tyre, është me rëndësi të madhe që ato të publikohen në format të hapur për të mundësuar mbikëqyrje të drejtpërdrejtë publike. Për më tepër, nevoja për të forcuar mbikëqyrjen e pasurisë dhe interesave të nëpunësve publikë është gjithashtu rekomandim në rrethin e pestë të vlerësimit të GRECO-s.⁷³

Në nivelin e ministrive, 13 prej tyre kanë publikuar informacion në lidhje me mbrojtjen e informatorëve dhe parandalimin e konfliktit të interesave në ueb-faqet e tyre, ndërsa 14 raportojnë se kanë pasur trajnim për këtë temë gjatë vitit 2020 dhe **vetëm Ministria e vetëqeverisjes lokale ka politika**

66 Instituti Republikan Ndërkombëtar (2020). Anketa rajonale për Ballkanin Perëndimor shkurt 2 – mars 6, 2020. Qershor, 2020. Marrë nga: <https://bit.ly/2WAD26l>

67 Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut. Nr. 19. Ligji për parandalimin e korrupsionit dhe konfliktit të interesit. 19 janar 2019. Marrë nga: <https://bit.ly/3jDOxV0>

68 Teksti i konsoliduar i Ligjit për lobim. Gazeta zyrtare nr. 106 (2008). Akademika.com.mk. Marrë nga: <https://bit.ly/2OPdqic>

69 Teksti i konsoliduar i Ligjit për mbrojtje të informatorëve. Gazeta zyrtare nr. 196 (2015). Akademika.com.mk. Marrë nga: <https://bit.ly/30CBSZG>

70 GRECO 2019. Maqedonia Veriore: Raundi i pestë i evaluimit – Parandalimi i korrupsionit dhe promovimi i integritetit në qeverinë qendrore (funksione të larta ekzekutive dhe zbatimi i ligjit). 22 mars 2019. Marrë nga: <https://bit.ly/3ePG25D>

71 Kodi i sjelljes etike të anëtarëve të Qeverisë dhe bartësit e funksioneve publike në Republikën e Maqedonisë së Veriut. Marrë nga: <https://vlada.mk/kodeks>

72 GRECO 2019. Raundi i pestë i evaluimit – Parandalimi i korrupsionit dhe promovimi i integritetit në qeverinë qendrore (funksione të larta ekzekutive dhe zbatimi i ligjit) 22 mars 2019. <https://bit.ly/3ePG25D>

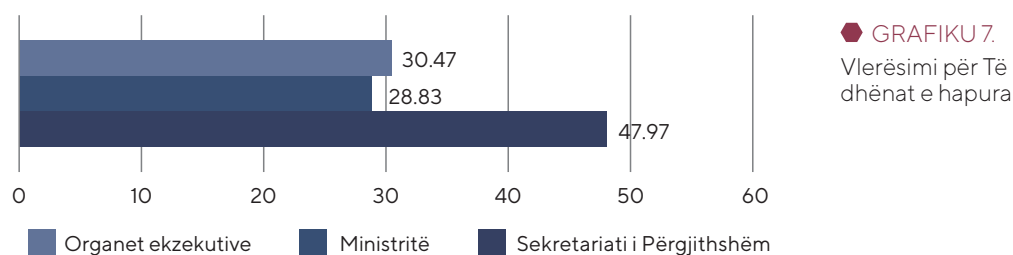
73 Ibid.

institucionale për integritetin dhe luftën kundër korrupsionit. Në nivelin e organeve ekzekutive, situata është edhe më shqetësuese. **60,6% e organeve ekzekutive në ueb-faqet e tyre kanë informacion për mbrojtjen e informatorëve** edhe tre institucione (9,1%) raportojnë se kanë pasur trajnime për mbrojtjen e informatorëve ose për konfliktin e interesave për punonjësit e tyre në vitin 2020. Gjithashtu, vetëm pesë organe ekzekutive, kanë raportuar se kanë **politika të brendshme për integritetin dhe luftën kundër korrupsionit.**

Këto të dhëna tregojnë se përveç krijimit të kornizës ligjore, duhet bërë edhe shumë punë për zbatimin e saj. Zhvillimi i një shërbimi publik profesional të bazuar në merita do ta përmirësojë llogaridhënien dhe do ta parandalojë politizimin, dhe rrjedhimisht do ta zvogëlojë ndjeshëm rrezikun e konfliktit të interesave dhe korrupsionit.

4.2.5. Të dhënat e hapura

Të dhënat e hapura në këtë hulumtim shënohen si një shtyllë e gjithë-pranishme e qeverisjes së mirë duke vlerësuar shkallën e hapjes së të gjitha dokumenteve dhe të dhënave të rishikuara përmes Indeksit të shkallës së hapjes. Përfundimi kryesor i këtij hulumtimi, në përputhje me analizën e Organizatës për Bashkëpunim Ekonomik dhe Zhvillim (OECD) - „Governance at a Glance” është se të dhënat e sektorit publik adresohen vetëm si pjesë e politikave të hapura të qeverisë, e jo në një politikë gjithëpërfshirëse të të dhënave të sektorit publik.⁷⁴ Parimi i hapjes anashkalohet në mënyrë standarde, sikurse edhe nevoja për të përgatitur, publikuar dhe shkëmbyer gjithmonë dokumente në format të hapur. Në nivelin e politikave, ekziston një Ligj mbi përdorimin e të dhënave të sektorit publik⁷⁵ si dhe Rregullorja për të Dhënat e hapura dhe një Portal i azhurnuar i të Dhënave të hapura⁷⁶, i shoqëruar me udhëzime dhe metodologji të tjera për të mbështetur procesin. Një numër i vogël i institucione raportojnë se kanë mbajtur trajnime për stafin e tyre për përdorimin dhe publikimin e të dhënave të hapura, dhe është e qartë se organizatat e shoqërisë civile luajnë një rol kryesor në zhvillimin e kapacitetit të sektorit publik në këtë fushë. Në kuadër të Projektit të USAID për pjesëmarrje civile, në vitin 2020 Fondacioni Metamorfozis trajnoi 122 nëpunës shtetërorë për të dhënat e hapura. Nga mostra e institucioneve të monitoruara me këtë hulumtim, 14 ministri dhe një organ ekzekutiv kanë raportuar se kanë bërë trajnim për të dhënat e hapura në vitin 2020. Deri më sot, Portali i të Dhënave të hapura përmban 273 grupe të dhënash të publikuara nga 57 subjekte, shumica e të cilave vijnë nga institucione ose organe të nivelit ekzekutiv. Fondacioni Metamorfozis i trajnoi institucionet edhe si të bëjnë hapjen e grupeve të të dhënave të tyre dhe përmes kësaj mbështetjeje u krijuan 30 grupe të të dhënave nga pesë institucione në nivel qendror.

Ky hulumtim e monitoron formatin në të cilin Sekretariati i Përgjithshëm publikon 43 dokumente. 35 nga këto dokumente janë në dispozicion në ueb-faqe, 8 prej të cilave nuk janë në format të lexueshëm

74 Governance at a glance. Organizata për zhvillim dhe bashkëpunim ekonomik. 7 korrik 2020. Marrë nga: <https://bit.ly/2ZMOAYh>

75 Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 27. 5 shkurt 2014. Ligji për përdorimin e të dhënave nga sektori publik. Faq. 59. Marrë nga: <https://bit.ly/2Br56SG>

76 Portal për të dhënat e hapura. Qeveria e Republikës së Maqedonisë së Veriut. Marrë nga: <http://www.otvorenipodatoci.gov.mk/>

nga makinat, 2 mundësojnë kërkim elektronik ndërsa 25 publikohen si fotografi ose dokumente të skenuara, dhe për këtë arsye nuk mund të kërkohen. Në nivel të ministrive e monitoruam publikimin e 30 dokumenteve. Ministritë me numër më të madh të këtyre dokumenteve janë Ministria e mbrojtjes (24), Ministria e financave (22) dhe Ministria e shoqërisë informatike dhe administratës (22). Megjithatë, pjesa më e madhe e këtyre dokumenteve janë publikuar në format elektronik që nuk mund të kërkohet. Numër më të madh të dokumenteve të publikuara në format të lexueshëm nga makinat kanë Ministria e financave (5), Ministria e drejtësisë (4) dhe Ministria e shoqërisë informatike dhe administratës (4).

4.2.6. Përfundimi

Ekzistojnë ndryshime të mëdha në rezultatet e përgjithshme të ministrive dhe organeve ekzekutive, që tregojnë zbatim të dobët vertikal të politikave të qeverisjes së mirë. Me fjalë të tjera, vendimi për ta bërë të hapur shumicën e informatave dhe proceseve varet nga secili institucion individualisht, e jo nga politikat e përcaktuara nga nivelet më të larta të pushtetit. Kjo u konfirmua më tej duke e krahasuar pjesën e buxhetit të shtetit që e merr çdo ministri dhe organ ekzekutiv, gjë që tregoi se nuk do të thotë se institucionet me më shumë burime duhet të kenë ueb-faqe më transparente. Hulumtimi, gjithashtu, e shqyrtoi korrelacionin e drejtpërdrejtë mes rezultateve të ministrive dhe rezultateve të organeve ekzekutive të mbikëqyrura nga ministritë përkatëse, por kjo nuk ishte e qartë. Prandaj, politikat qendrore të tilla si Strategjia e transparencës dhe Strategjia e komunikimit e Qeverisë mund t'i drejtojnë të gjitha institucionet nën autoritetin e tyre që t'i miratojnë të njëjtat standarde minimale të transparencës dhe llogaridhënies publike, nëse zbatohen në mënyrë efektive.

Megjithatë, një nga konkluzionet kryesore të nxjerra nga ky hulumtim është se më e rëndësishme është të bëhet dallimi midis cilësisë së kornizës politike të një vendi dhe zbatimit të saj në praktikë. Mekanizmat e zbatimit, monitorimit dhe raportimit, si dhe vetë raportet, janë po aq të rëndësishme për të siguruar zbatimin e këtyre politikave dhe për t'i ruajtur rezultatet e tyre pozitive, sa edhe vetë testet. Prandaj, është me rëndësi të madhe që proceset e reformës të planifikohen në mënyrë të plotë dhe sistematike, duke i adresuar variablat e ndryshme që kontribuojnë në problem, në vend që të zbatohen ndërhyrje sipërfaqësore. Indeksi i shkallës së hapjes është një mjet i përshtatshëm për udhëheqjen e qeverisë në përgjithësi, por edhe për secilin institucion në veçanti me qëllim që të avancohet qeverisja e tij e mirë dhe legjitimiteti i tij.

Ueb-faqet janë legjitimisht mjetet më lehtë të kontrollueshme për ndërveprim dhe llogaridhënie ndaj publikut dhe duhet të përdoren në mënyrë efektive për të raportuar mbi të gjitha aspektet e kompetencave të institucioneve përkatëse. Fokusi i institucioneve duhet të jetë në publikimin proaktiv të të gjitha dokumenteve në formatin më të hapur të disponueshëm. Ueb-faqet duhet të marrin një pozicion qendror në të gjitha politikat e hapjes të institucioneve me qëllim që ta përmirësojnë qasshmërinë, si dhe cilësinë e informative dhe të dhënave. Njëkohësisht, ka ardhur koha që të gjitha organet ekzekutive të krijojnë një hapësirë të tyre online (ose një seksion të veçantë në ueb-faqen e ministrive që udhëheqin me punën e tyre) ku do të shkëmbehen dhe azhurnohen informata dhe do të komunikojnë me qytetarët.

Si përfundim, krahas ndryshimeve të dukshme në përkufizimin e konceptit të qeverisjes së mirë, ekziston një konsensus i plotë midis teoricienëve dhe praktikuesve se qeverisja e mirë, e përcaktuar si një sistem reaktiv që shërben për nevojat e njerëzve, lidhet pozitivisht me besimin e publikut në institucione dhe gjithashtu kthehet në legjitimitet të qeverisë. Besimi i publikut në institucione është rezultat i zbatimit të politikave të qeverisjes së mirë, por gjithashtu edhe një parakusht që qeveritë të jenë në gjendje të ndërmarrin reforma strukturore dhe themelore, të cilat janë të nevojshme në vend. Prandaj, nxitja kryesore për të ndjekur parimet e qeverisjes së mirë për secilën qeveri dhe institucionet

e saj shpesh është e fokusuar në sigurimin e legjitimitetit dhe besimit të publikut, të cilit i shërbejnë dhe e përfaqësojnë. Rritja e besimit të publikut në integritetin, paanshmërinë, si dhe kompetencat e institucioneve dhe nëpunësve të tyre publikë do ta çojë qeverinë drejt qëllimit të sigurimit dhe ruajtjes së legjitimitetit të saj.

4.2.7. Plani gjithëpërfshirës për qeverisje të mirë për pushtetin ekzekutiv në Republikën e Maqedonisë së Veriut

Transparenca

- Të gjithë organet ekzekutive duhet të kenë ueb-faqet e tyre ose një seksion të veçantë në ueb-faqen e ministrisë përgjegjëse për punën e tyre, për të mundësuar ndërveprim të drejtpërdrejtë me publikun dhe llogaridhënie para tij.
- Institucionet duhet të kenë një sistem dhe orar të përcaktuar për azhurnimin e të gjithë informatave dhe të dhënave në ueb-faqet e tyre.
- Institucionet duhet më shpesh dhe rregullisht të publikojnë plane dhe raporte për punën e tyre.
- Institucionet duhet t'i publikojnë rregullisht planet dhe raportet e tyre buxhetore në baza vjetore dhe gjysmëvjetore.
- Qeveria duhet t'i publikojë dokumentet që shqyrtohen dhe diskutohen gjatë seancave, si dhe procesverbalet e mbledhjeve. Nga ana tjetër, transmetimi audio dhe/ose video i mbledhjeve, që do t'i mundësojë publikut ta ndjekë drejtpërdrejt procesin e marrjes së vendimeve për politikën që ndikojnë drejtpërdrejt në të, do të jetë një praktikë e mirë shtesë që duhet të merret parasysh.
- Sekretariati i Përgjithshëm duhet të zhvillojë konsultime publike për përgatitjen e buxhetit të shtetit dhe të publikojë informata në ueb-faqen e tij për shpenzimet e rezervave buxhetore.
- Qeveria duhet ta paraqesë projekt-buxhetin për shqyrtim në Kuvend të paktën tre muaj para fundit të vitit fiskal për të siguruar kohë të mjaftueshme për shqyrtim efektiv.
- Nëpunësit shtetërorë përgjegjës për furnizimet publike duhet të jenë të detyruar të paraqesin fletë-pronësi.
- Ofertuesit në thirrjet për furnizime publike duhet të jenë të detyruar t'i zbulojnë pronarët e tyre. Për këtë qëllim duhet të krijohet një regjistër i shfrytëzuesve përfundimtarë.
- Çdo institucion duhet t'i sigurojë të gjitha dokumentet që lidhen me proceset e furnizimeve publike në ueb-faqet e tyre, ose direkt ose përmes linkut deri te Byroja për Furnizime Publike.

Qasshmëria

- Institucionet duhet t'i publikojnë të gjitha informatat që kërkohen përmes kërkesave për qasje në informata në ueb-faqe për t'i zvogëluar kërkesat e përsëritura për të njëjtat të dhëna.
- Institucionet duhet ta publikojnë në mënyrë proaktive paketën e dokumenteve dhe të dhënave të përcaktuara në nenin 10 të Ligjit për qasje të lirë në informata me karakter publik.⁷⁷
- Ligji për qasje të lirë në informatat me karakter publik duhet të ndryshohet për të zvogëluar kornizën kohore/afatin e fundit për t'iu përgjigjur kërkesave për qasje të lirë në informata në 15 ditë, siç është trendi në rajon dhe që është një periudhë e arsyeshme e pritjes sipas standardeve ndërkombëtare.
- Personeli duhet të trajnohet rregullisht për ndërmjetësim në rastet e kërkesave për qasje në informata dhe secili institucion duhet të sigurojë një rritje të shkallës së përgjigjes dhe cilësisë së përgjigjes ndaj kërkesave.

77 Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut. Nr. 101. 22 maj 2019. Ligji për qasje të lirë në informata me karakter publik. Marrë nga: <https://bit.ly/2CVH4Qk>

- Institucionet duhet të fusin në përdorim kanale të drejtpërdrejta të komunikimit në ueb-faqet e tyre për ta lehtësuar bashkëveprimin me publikun.
- Së bashku me kanalet e komunikimit, ueb-faqet duhet gjithashtu të ofrojnë udhëzime të qarta dhe t'i promovojnë mekanizmat e disponueshëm për paraqitje të ankesave.
- Institucionet duhet ta përmirësojnë praninë e tyre në rrjetet sociale me informacion të rregullt të rëndësishëm për publikun, si dhe t'i përdorin profilet e tilla për ta rritur vetëdijen për të drejtat, proceset dhe mekanizmat që janë më pak të njohur për publikun e gjerë.
- Për ta përmirësuar efikasitetin dhe bashkëveprimin e tyre me publikun, ueb-faqet duhet të ofrojnë informacion në lidhje me shërbimet që i ofrojnë institucionet, qoftë direkt në ueb-faqen e tyre ose përmes një linkut në portalin www.uslugi.gov.mk, të vendosur në një pjesë të dukshme të ueb-faqes.
- Vlerësimi i ndikimit rregullator duhet të zbatohet për të gjitha ligjet dhe duhet të përmirësohet cilësia e raporteve për këtë vlerësim. Për më tepër, institucionet duhet të bëjnë vlerësime të ndikimit të buxhetit më shpesh dhe me cilësi më të mirë.
- Proceset e hartimit të politikave duhet të planifikohen paraprakisht, ndërsa planet vjetore për debatet publike duhet të publikohen në ueb-faqe. Për më tepër, këto plane duhet të shpërndahen dhe të promovohen në mënyrë që qytetarët të mund të parashikojnë, planifikojnë dhe të përgatiten për proceset e ardhshme të hartimit të politikave. Komunikimi në kohë dhe efektiv me publikun në lidhje me proceset e konsultimit publik është i një rëndësie të madhe për marrjen e kontributit të vlefshëm nga palët e interesuara.
- Për të siguruar besim në procesin e konsultimit dhe për ta inkurajuar pjesëmarrjen, institucioni duhet të japë informata kthyesë mbi propozimet që i shpërndan – pavarësisht nëse janë pranuar ose jo, dhe nëse jo, ose po, pse janë pranuar.
- Institucionet duhet ta maksimizojnë rrjetin e PQH-së me shumë palë të interesuara për të formuluar përkushtime të përbashkëta për ta përmirësuar qeverisjen e mirë në vend.

Efikasiteti

- Qeveria duhet të insistojë në zvogëlimin e numrit të propozim-ligjeve që miratohen me procedurë të shkurtuar ose me procedurë urgjente në mënyrë që të mos rrezikohet cilësia dhe/ose përgjegjësia e tyre.
- Qeveria duhet t'i shmangët ndryshimeve dhe plotësimeve të shpeshta të kornizave ligjore dhe të politikave pa dëshmi se ndryshimet e zbatuara do të ofrojnë një përmirësim të dukshëm.
- Të gjitha institucionet duhet ta përmirësojnë përdorimin e vazhdueshëm të të dhënave për qëllime administrative dhe ta bazojnë planifikimin dhe raportimin e tyre mbi to.
- Duhet të zbatohet roli i Sekretariatit të Përgjithshëm për kontrollin e cilësisë dhe monitorimin e zbatimit të politikave ekzistuese.

Integriteti

- Duhet të forcohet mbikëqyrja e pronës dhe interesave të nëpunësve publikë në mënyrë që korniza ekzistuese ligjore dhe politike ta gëzojë besimin e publikut.
- Fletë-pronësitë duhet të publikohen në formate të hapura dhe Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit duhet të sigurojë disponueshmërinë e këtyre listave në ueb-faqen e saj edhe pas përfundimit të kontratës së punës së nëpunësve shtetërorë, si dhe t'i azhurnojë ato nëse këto lista ndryshojnë gjatë kontratës së punës.
- Duhet të forcohen instrumentet e monitorimit dhe raportimit në lidhje me kornizën ligjore dhe të politikave në këtë fushë në mënyrë që të gjenerojnë të dhëna për zbatimin e tyre dhe ta rrisin besimin në sistem.
- Dhënia fund e emërimit politik të nëpunësve shtetërorë në vendet e punës në administratën shtetërore, e po ashtu është më se e nevojshme futja në përdorim e një procesi të punësimit të bazuar në merita.

5. BIBLIOGRAFIA E DOKUMENTEVE TË MËPARSHME TË POLITIKAVE PUBLIKE PËR HAPJEN E INSTITUCIONEVE TË PUSHTETIT EKZEKUTIV DHE TË KUVENDEVE NË MAQEDONINË E VERIUT DHE NË RAJONIN E BALLKANIT PERËNDIMOR

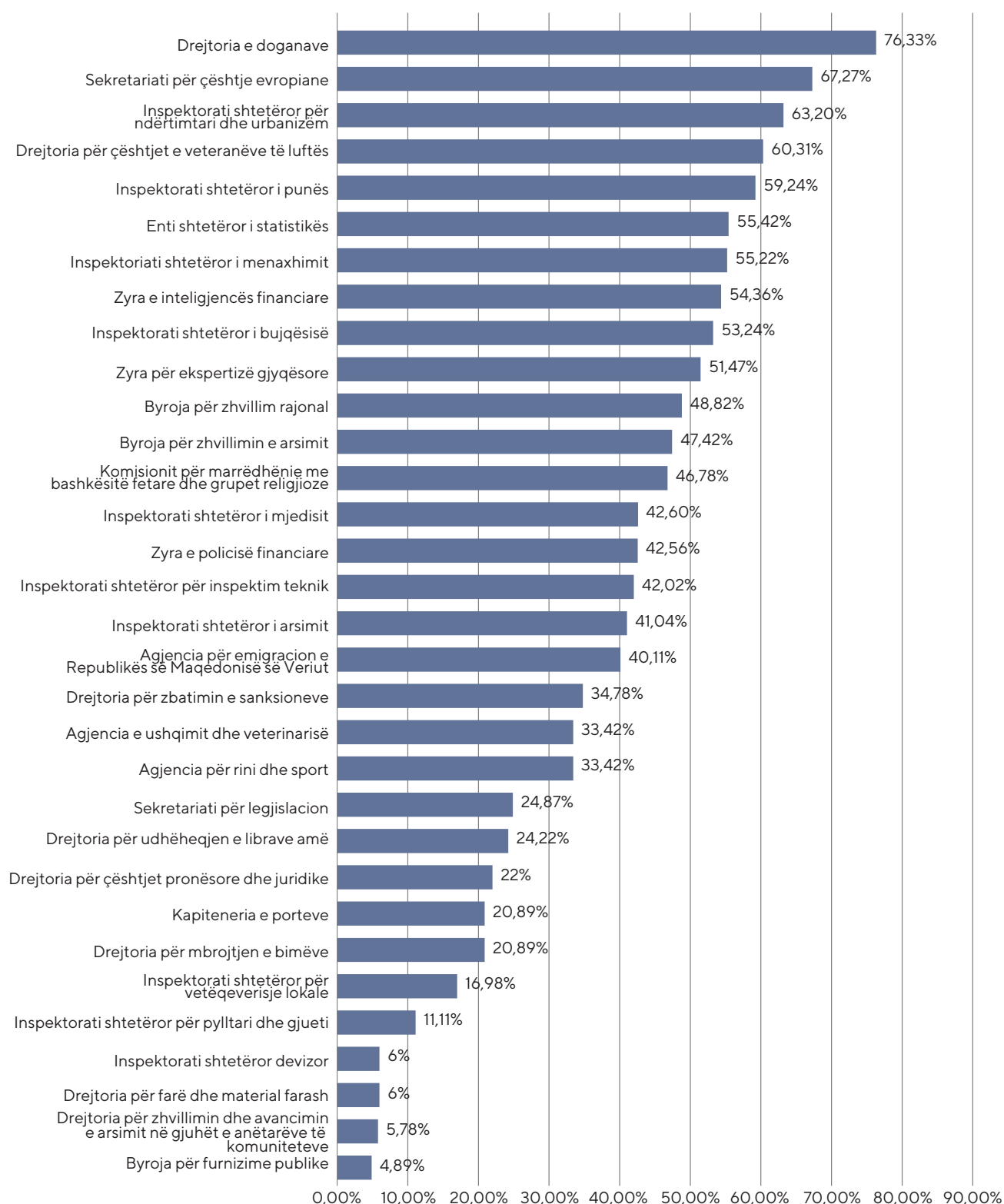
Për një krahasim më të mirë, në vazhdim janë dhënë titujt dhe linqet për dokumentet e mëparshme për politika dhe udhërrëfyes për qeverisje të mirë me institucionet shtetërore në Republikën e Maqedonisë së Veriut dhe në rajon, të krijuara përmes hulumtimit të Indeksit të shkallës së hapjes.

- Shkalla e hapjes së kuvendeve në rajon dhe në Maqedoni, prill 2017: <https://cutt.ly/Yi8ydiL>
- Rekomandime për përmirësimin e gjendjes momentale - Shkalla e hapjes së institucioneve të pushtetit ekzekutiv në rajon dhe në Maqedoni, mars, 2017: <https://cutt.ly/3dJuntl>
- Plani gjithëpërfshirës për qeverisje të mirë për institucionet shtetërore në Republikën e Maqedonisë - në bazë të Indeksit rajonal të shkallës së hapjes së institucioneve shtetërore (Në bazë të matjeve të kryera në vitin 2016), korrik, 2017: <https://cutt.ly/Gi8tDNe>
- Rekomandime për përmirësimin e gjendjes momentale - Shkalla e hapjes së kuvendeve në rajon dhe në Maqedoni, korrik, 2018: <https://cutt.ly/Mi8e3TK>
- Rekomandime për përmirësimin e gjendjes momentale - Shkalla e hapjes së institucioneve të pushtetit ekzekutiv në rajon dhe në Maqedoni, korrik, 2018: <https://cutt.ly/cdJulXm>
- Plani gjithëpërfshirës për qeverisje të mirë për institucionet shtetërore në Republikën e Maqedonisë - në bazë të Indeksit rajonal të shkallës së hapjes së institucioneve shtetërore (Në bazë të matjeve të kryera në vitin 2017), korrik, 2018: <https://cutt.ly/di8r3wR>
- Rekomandime për përmirësimin e gjendjes momentale - Shkalla e hapjes së Kuvendeve në rajon dhe në Maqedoni, korrik, 2019: <https://cutt.ly/OE00klr>
- Rekomandime për përmirësimin e gjendjes momentale - Shkalla e hapjes së institucioneve të pushtetit ekzekutiv në rajon dhe në Republikën e Maqedonisë së Veriut, korrik, 2019: <https://cutt.ly/DE00fx1>
- Plani gjithëpërfshirës për qeverisje të mirë për institucionet shtetërore në Republikën e Maqedonisë së Veriut - në bazë të Indeksit rajonal të shkallës së hapjes së institucioneve shtetërore (Në bazë të matjeve të kryera në vitin 2017), korrik, 2019: <https://cutt.ly/OE00eEL>
- Vlerësim i qeverisjes së mirë në Maqedoninë e Veriut dhe në rajon përmes Indeksit të shkallës së hapjes - Kuvendi dhe pushteti ekzekutiv (Bazuar në matjen për vitin 2019), korrik 2020: <https://cutt.ly/BE0I0WM>

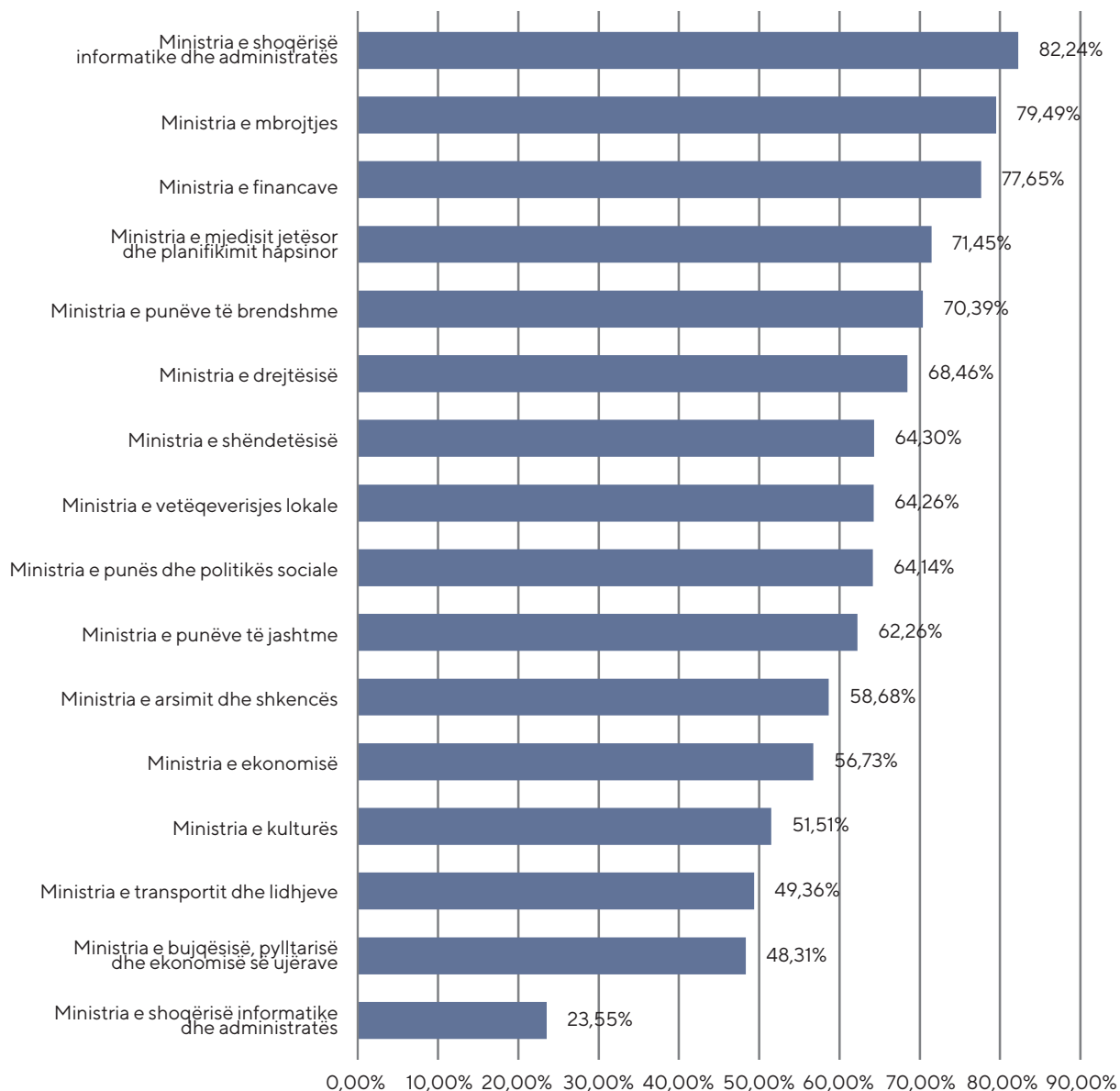
SHTOJCA I:

REZULTATI I PËRGGJITHSHËM PËR MINISTRITË DHE ORGANET EKZEKUTIVE NË VEÇANTI

Ministritë: Shkalla e hapjes

Organet ekzekutive: Shkalla e hapjes

Fondacioni për internet dhe shoqëri - Metamorfozis është fondacion i pavarur, jopartiak dhe jofitimprurës me seli në Shkup, Republika e Maqedonisë së Veriut. Misioni i tij është të kontribuojë për zhvillimin e demokracisë dhe për rritjen e cilësisë së jetës përmes shfrytëzimit inovativ dhe shpërndarjes së njohurive. Vlerat tona kryesore janë transparenca, barazia dhe liria. Fushat programore në të cilat punon Fondacioni Metamorfozis janë:

- Mediat për demokraci
- Edukimi për inovacione
- Përgjegjësia shoqërore
- Të drejtat e njeriut në internet

Fondacioni Metamorfozis për internet dhe shoqëri
Rr. „Apostoll Gusllarot” nr. 40, 1000 Shkup, Maqedonia e Veriut
e-mail: info@metamorphosis.org.mk
tel: +389 2 3109 325
www.metamorphosis.org.mk

USAID
NGA POPULLI AMERIKAN

NATIONAL
ENDOWMENT
FOR
DEMOCRACY

SUPPORTING FREEDOM AROUND THE WORLD

METAMORPHOSIS

ActionSEE